

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra pomocných věd historických a archivnictví

Diarium kláštera Police nad Metují 1704-1710.

Sonda do obsahu významného pramene.

Bakalářská práce

Autor: Adéla Věra Wagnerová

Studijní program: B7105 Historické vědy

Studijní obor: Archivnictví – historie

Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: doc. PhDr. et Mgr. Jakub Zouhar, Ph.D.

Hradec Králové, 2020

Zadání bakalářské práce

Autor: Adéla Věra Wagnerová

Studium: F17BP0050

Studijní program: B7105 Historické vědy

Studijní obor: Archivnictví - historie

Název bakalářské práce: **Diarium kláštera Police nad Metují 1704-1710. Sonda do obsahu významného pramene.**

Název bakalářské práce AJ: Diarium of the Monastery in the Town of Police nad Metují between 1704 and 1710. An Analysis of the Content of an Important Historical Source.

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato práce se bude zabývat dobovým pramenem kláštera v Polici nad Metují, a to diariem z let 1704-1710. Cílem práce je kompletní rozbor dokumentu, zejména po stránce kodikologické. Jedná se o pramen důležitý ke studiu dějin polického kláštera, kdy podává cenné informace o každodenním životě a dění v tomto klášteře. Po přečtení a překladu latinského textu budu pokračovat analýzou textu na poli pomocných věd historických. V okruhu mého zájmu bude i historie kláštera na začátku 18. století.

Jeronym RŮŽIČKA, Dějepis kláštera Břevnovského a Broumovského, Praha 2013. Miroslav PICHL, Police nad Metují, Dějiny města a regionu v průběhu let, Police nad Metují 2015. Milada VILÍMKOVÁ - Pavel PREISS, Ve znamení břevna a růží: historický, kulturní a umělecký odkaz benediktinského opatství v Břevnově, Praha 1989. Benedikt Z NURSIE, Řehole Benediktova, Praha 1998. Jakub ZOUHAR, Die Komotauer Chronik des Bürgers Johann Joseph Urtika (1710-1784)_ ein Beitrag zur frühneuzeitlichen deutschsprachigen Geschichtsschreibung in den böhmischen Ländern, Červený Kostelec 2016. Jaroslav KAŠPAR, Úvod do novověké latinské paleografie se zvláštním zřetelem k českým zemím, Praha, 1979. NA Praha, fond Benediktýni - klášter Břevnov. SOA Hradec Králové, fond Biskupská konzistoř.

Garantující pracoviště: Katedra pomocných věd historických a archivnictví, Filozofická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Mgr. Jakub Zouhar, Ph.D.

Oponent: Mgr. Jindřich Kolda, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 28.2.2019

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci pod vedením vedoucího práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 22. 4. 2020

Poděkování

Ráda bych zde poděkovala vedoucímu mé práce doc. PhDr. et Mgr. Jakubu Zouharovi, PhD. za odborné vedení, cenné rady a čas, který mi věnoval. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. et Mgr. Tomáši Weissarovi za pomoc při práci na latinských překladech. Chtěla bych také poděkovat svým nejbližším, kteří mi byli podporou během celého studia.

Anotace

Adéla Věra WAGNEROVÁ, *Diarium kláštera Police nad Metují 1704-1710. Sonda do obsahu významného pramene*. Hradec Králové: Filozofická fakulty Univerzity Hradec Králové, 2020, 74 stran, bakalářská práce.

Práce se věnuje analýze pramene, konkrétně se jedná o „Diarium polického kláštera“. Popisuje ho zejména po stránce kodikologické, diarium je tak rozebráno po stránce vnější i vnitřní. V práci jsou obsaženy i ukázky textu s překlady. Součástí práce je také zařazení diaria do historického kontextu, kdy je v práci podán stručně obraz o působení benediktinů v Polici nad Metují s důrazem na osmnácté století, které je rozebráno i z hlediska městských dějin. Dále jsou zde obsaženy základní informace o benediktinském řádu a nástin jeho působení v našich zemích s důrazem na klášter v Polici nad Metují. Stručně je zde nastíněna benediktinská historiografie, kdy jsou středem pozornosti české země a autoři diarií.

Klíčová slova: diarium, klášter Police nad Metují, osmnácté století, benediktini

Annotation

Adéla Věra WAGNEROVÁ, *Diarium of the Monastery in the Town of Police nad Metují between 1704 and 1710. An Analysis of the Content of an Important Historical Source*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2020, 74 pp, Bachelor Thesis.

The thesis is devoted to the analysis of a source, specifically the diary (*diarium*) of the Benedictine monastery in the town of Police nad Metují between 1704 and 1710. It describes the source especially from the codicological point of view. That goes with an external and an internal analysis. The thesis also includes samples of the original text with its translation. One part of the work is the inclusion of the diary in a historical context, in which the thesis gives a brief picture of activity of the Benedictines in the town of Police nad Metují, chiefly in the eighteenth century, which is also analysed in terms of urban history. It also contains basic information about the Benedictine Order and an outline of its work in our lands with an emphasis on the monastery in the town of Police nad Metují. There is a brief sight on the Benedictine historiography; the Czech lands and the authors of the work are in the spotlight.

Key words: Diarium, Monastery in the Town of Police nad Metují, Eighteenth Century, Benedictines

Obsah

Úvod.....	10
1. Benediktini – obecně	12
1.1 Stručná charakteristika řádu.....	12
1.2 Svätý Benedikt z Nursie a jeho řehole.....	12
1.3 Počátky řádu v Čechách.....	13
2. Benediktinský klášter v Polici nad Metují.....	14
2.1 Od počátků do konce sedmnáctého století.....	14
2.2 Od velkého požáru po zrušení probošství.....	18
2.3 Obraz města Police nad Metují v 18. století	19
3. Církevní historiografie	21
3.1 Obecná specifika	21
3.2 Benediktinská historiografie	21
3.3 Diaria	22
3.4 Prameny k dějinám polického kláštera	23
3.5 Diarium kláštera v Polici nad Metují jako pramen	24
3.6 Autoři polického diaria a co o nich víme.....	24
4. Vnější popis	27
4.1 Paleografický rozbor	31
4.2 Zkratky.....	33
5. Vnitřní popis	34
5.1 Datace	35
5.2 O řádových bratrech.....	35
5.3 Bohoslužby	37
5.4 Svátky	39
5.5 Oslavy	40
5.5 Police jako střed cest benediktinů.....	44
5.6 Knihovna polického kláštera	50
5.7 Důležité dějinné události	52
Závěr	55
Seznam použitých pramenů a literatury.....	56
Prameny	56
Literatura.....	56
Inventáře	58

Webové zdroje	58
Seznam příloh	59
Tabulky	59
Obrazové přílohy	59
Přílohy.....	61

Úvod

Předkládaná bakalářská práce pojednává o diariu polického kláštera. Benediktinský klášter v Polici nad Metují je dodnes místem, kterému dle mého názoru nebyla věnována dostatečná pozornost.

Právě diarium polického kláštera patří mezi stěžejní prameny k jeho dějinám. Ten bývá poměrně často zmiňován v historických pracích věnujících se benediktinům v českých zemích, vždy se však jedná řádově jen o stručné zmínky, v každém takovém textu jde většinou pouze o několik vět. O kláštere se také dozvídáme z městských polických dějin, opět se však jedná o dílčí informace; klášter nemá samostatný článek či knihu. Necelých devět kilometrů vzdušnou čarou od Police nad Metují leží město Broumov, kde stojí jeden z nejvýznamnějších benediktinských klášterů v našich zemích. Díky této skutečnosti je dle mého názoru polický klášter poněkud upozaděn, čemuž nepřidalo ani jeho zrušení v roce 1786. Přesto se domnívám, že klášter nám má dodnes co nabídnout jak po historické, tak po umělecké stránce.

Tato práce si klade za cíl analyzovat polické diarium a zařadit ho do historického kontextu. Při popisu budu vycházet zejména ze *Zásad popisu rukopisů*¹. Dále nastíním historiografii benediktinů s důrazem na české země. Účelem je analyzovat jeden ze stěžejních pramenů k dějinám polického kláštera a tím vytvořit práci, která bude zaměřena primárně na tento klášter. Taková práce či studie stále chybí, což mě přivedlo k tomu, abych se tomuto tématu věnovala.

Práce je členěna na pět hlavních částí, které se dále dělí do několika podkapitol. První kapitola se věnuje stručnému popisu benediktinského řádu a počátkům jeho působení v Čechách. Druhá kapitola rámcově popisuje dějiny polického kláštera, a to od jeho vzniku až do jeho zrušení roku 1786, s důrazem na první polovinu osmnáctého století. Právě stěžejní osmnácté století je zde popsáno i obecně z pohledu městských dějin. V rámci prvních dvou kapitol je tak polický klášter zařazen do kontextu dějin benediktinů. V třetí kapitole se věnuji církevní historiografii, kde je pochopitelně ve středu mého zájmu benediktinské

¹ Jiří PRAŽÁK – František HOFFMANN – Jiří KEJŘ – Irena ZACHOVÁ, *Zásady popisu rukopisů*, Sborník Národního muzea 128, 1983, s. 49–95.

dějepisectví. Tím se dostávám k analýze polického diaria jako pramene a věnuji se zde i otázce jeho autorství. Poslední dvě kapitoly rozebírají polického diarium po kodikologické stránce. Čtvrtá kapitola popisuje tento pramen po stránce vnější, pátá kapitola po stránce vnitřní. Poslední kapitola obsahuje i vložené ukázky s překlady. Tyto ukázky mají za účel co nejvíce přiblížit daný pramen. Poslední dvě kapitoly jsou opatřeny přílohami.

Problematická byla heuristika k dějinám polického kláštera, kdy mne překvapilo, jak je náročně najít cokoliv ucelenějšího. Samozřejmě zde máme fond Velkostatek Police nad Metují, v něm však najdeme archiválie zejména účetního charakteru. Nedostatečné jsou však i zmínky v literatuře. Když jsem zjistila, že polické diarium není nikde blíže rozebráno, byla má volba jasná. Jak knižně, tak i v pramenech nacházíme většinou pouze jednotlivé archiválie spojené s dějinami polického panství. I přesto, že objekt kláštera je dnes opět v držení benediktinů, Police stále uniká zájmu současných historiků. Mým záměrem je tímto otevřít cestu ke zpracovávání podrobných dějin polického kláštera.

1. Benediktini – obecně

1.1 Stručná charakteristika řádu

Benediktini jsou jedním z nejvýznamnějších řádů v rámci západního ritu. Usilují o hledání Boha prostřednictvím rozjímání a snaží se vyhýbat neřestem světského života. Pro benediktiny je důležitá hlavně pokora. Neméně klíčovým prvkem je mlčenlivost. Opat, představený kláštera, má být mezi benediktiny zástupcem Krista v jemu příslušejícím klášteře. Mezi základní pilíře řeholního života benediktinů patří čtení písma, manuální práce a šíření víry prostřednictvím misí či vzdělávání. Znakem benediktinů je tzv. kříž svatého otce Benedikta. Heslem benediktinů je „*ora et labora*“ (latinsky modli se a pracuj). Benediktini jsou oděni v černý hábit s cingulem a černým škapulířem, součástí oděvu může být i černá kapuce. Nejedná se o řád centralizovaný, každý klášter stojí jako samostatná jednotka.² Jinak je tomu pochopitelně co se týče opatství a probošství, kdy probošství je podřízeno příslušnému opatství. Tak tomu bylo právě v případě kláštera v Polici nad Metují.

1.2 Svatý Benedikt z Nursie a jeho řehole

Řád Benediktinů založil svatý Benedikt z Nursie. Ten v roce 529 založil první klášter v Monte Casinu, který vedl až do konce svého života, tedy do roku 547.³ Stěžejní je Řehole Benediktova,⁴ celým názvem *Sancti Benedicti Regula Monasteriorum*⁵ (řád svatého Benedikta pro kláštery). Originál řehole není k dnešku dochován, k dispozici máme pouze jeho mladší opisy, a vycházíme dnes primárně z rukopisu Řehole, který pochází z první poloviny devátého století, uloženého v knihovně kláštera St. Gallen.⁶ Nejstarším dochovaným opisem Řehole je *Codex Oxoniensis*, jenž byl sepsán ve Worcesteru.⁷ Řeholi napsal svatý Benedikt latinsky, překladatelem první tištěné řehole do češtiny se stal Josef Bonaventura Piter roku 1760. Již předtím existoval středohornoněmecký překlad ze druhé

² Milan BUBEN, *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, II. díl, II. svazek: Mnišské řády*, Praha 2007, s. 10.

³ Milada VILÍMKOVÁ – Pavel PREISS, *Ve znamení břevna a růží*, Praha 1998, s. 15.

⁴ Z lat. *Regula Benedicti*.

⁵ M. VILÍMKOVÁ – P. PREISS, *Ve znamení*.

⁶ *Regula Benedict – Řehole Benediktova*, překl. Alžběta Franceová, Praha 1998, s. LI.

⁷ Tamtéž.

poloviny třináctého století.⁸ Dále Řeholi přeložil Jan Sarkander Navrátil roku 1884, benediktini na Emauzích roku 1902 a 1938, a v letech 1982–1983 benediktini v Praze. Roku 1990 vydal překlad klášter v Rohru spolu s benediktinským arcioptatstvím Břevnov. Poslední dosud vyšlý překlad pochází z roku 1993.⁹ Ten naposledy vyšel roku 1998, kdy se jedná se o vydání, ve kterém je zveřejněno i původní latinské znění a podíleli se na něm čeští benediktini hned z několika klášterů. Řehole je pramenem velmi důležitým jak z hlediska historického, tak zejména pro samotné řeholníky, neboť se jedná o soubor všech pravidel, která určují, jak má vypadat jejich každodenní život. Řehole obsahuje následující části:¹⁰ Komunita pod Řeholí a opatem, duchovní umění, Společná modlitba, Organizace kláštera, Poklesky a tresty, Služby bratřím a zaopatření bratří, Organizace dne, Chyby a zadostiučinění, Vnější vztahy kláštera, Řád přijímání bratří, Řád služeb, Komunita projevující lásku, Dobrá horlivost mnichů. Samozřejmě nechybí prolog a epilog. Nejen řehole, ale celý řád benediktinů má významný přesah až do dnešních dob. Stačí podotknout, že představují nejstarší formu řeholního života, která zůstává dodnes tou nejvýznamnější pro západní mnišství.¹¹

1.3 Počátky řádu v Čechách

Do Čech se benediktini poprvé dostávají jako věrozvěstové,¹² což bylo výsledkem synody z roku 796, jež stanovila proces christianizace prostřednictvím přilehlých biskupství. Pro Čechy to bylo biskupství v bavorském Řezně. Důležitý pro příchod benediktinů do Čech byl benediktinský klášter svatého Emmerama, nacházející se právě v Řezně. Jako první se k nám dostává ženská odnož řádu, kdy roku 967 vzniká první ženský benediktinský klášter při kostele svatého Jiří na Pražském hradě, a to roku 967.¹³ Dle tradice zakládá na Břevnově první mužský benediktinský klášter roku 993 svatý Vojtěch.¹⁴ Ten se s Benediktovou řeholí

⁸ *Regula Benedict – Řehole Benediktova*, překl. Alžběta Franceová, s. LV.

⁹ *Regula Benedict – Řehole Benediktova*, překl. Alžběta Franceová, s. LX.

¹⁰ Dle překladu Řehole z roku 1993.

¹¹ Milan BUBEN, *Encyklopedie řádů*, s. 15.

¹² Johannes ZESCHICK, *Benediktini a benediktinky v Čechách a na Moravě*, Praha 2007, s. 13.

¹³ Tamtéž, s. 15. Podrobněji o benediktinkách u svatého Jiří pojednává Jindřich Kolda ve své disertační práci: *Benediktinky u sv. Jiří na Pražském hradě v raném novověku*, Hradec Králové 2019.

¹⁴ Vojtěcha jako fundátora označuje například Příbík Pulkava z Radenína, který byl kronikářem druhé poloviny 14. století (zemřel 1380), in: František KUTNAR – Jaroslav MAREK, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepiscetví. Od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*, Praha, 2009. K otázce svatého Vojtěcha jako zakladatele kláštera viz Petr KUBÍN, *Založil*

seznámil v italském klášteře svatého Bonifáce a Alexia na Aventinu. Při návratu do Čech s sebou vzal Vojtěch dvanáct mnichů z tohoto kláštera.¹⁵ Reálně je ale větší podíl na založení kláštera přisuzován Boleslavu II.¹⁶ Jako další vznikl v roce 999 benediktinský klášter v Ostrově a roku 1032 na Sázavě. Dále jsou založeny kláštery v Sv. Jana pod Skalou, Rajhradu, Hradisku u Olomouce, Opatovicích a v Litomyšli. Ve třináctém století vznikají kláštery v Polici nad Metují a Broumově, ve století čtrnáctém na Emauzích a u svatého Ambrože.¹⁷

2. Benediktinský klášter v Polici nad Metují

2.1 Od počátků do konce sedmnáctého století

Benediktini osídlili území města Police nad Metují kolem roku 1210,¹⁸ kdy bylo však Policko poprvé osídleno, je dodnes předmětem zkoumání.¹⁹ Prvně do polického újezdu dle benediktina a řádového historika Jeronýma Růžičky²⁰ přichází mnich Vitališ. Kronikář Stanislav Brandejs²¹ se však zmiňuje o Vitališově předchůdci, poutníkovi Jurikovi (Jiříkovi).²² Rozchod hned několika autorů ohledně prvního osídlování Policka můžeme pochopit v souvislosti s listinným falzem z roku 1213,²³ ve kterém udílí Přemysl Otakar I. mimo jiné území Policka

břevnovský klášter opravdu sv. Vojtěch?, in: Ora et labora: vybrané kapitoly z dějin benediktinského řádu, Praha 2013, s. 27–40.

¹⁵ J. ZESCHICK, *Benediktini a benediktinky*, s. 15.

¹⁶ Jeroným RŮŽIČKA, *Dějepis kláštera břevnovského a broumovského*, ed. Ondřej Koupil, Praha 2013, s. 3.

¹⁷ Informace ke všem klášterům můžeme najít ve dvou publikacích: Pavel VLČEK, *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 2002.; Dušan FOLTÝN a kol., *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*, Praha 2005.

¹⁸ Stanislav BRANDEJS, *Kniha o Polici nad Metují a Policku*, Praha 1940, s. 84.

¹⁹ Tamtéž, s. 22.

²⁰ Jeroným František Růžička (1794–1884) byl český benediktin a historiograf broumovského kláštera. V Broumově působil i jako profesor klášterního gymnázia. Viz Ondřej KOUPIL, *Historik břevnovsko – broumovského štitu Jeroným Růžička OSB*, in: Jeroným RŮŽIČKA, *Dějepis kláštera břevnovského a broumovského*, ed. Ondřej Koupil, Praha 2013, s. xi.

²¹ Stanislav Brandejs (1891–1957) byl diplomat, pedagog a regionální historik Policka. Inspirací při historické práci mu byl jeho strýc, kronikář Josef Brandejs. Ve své práci navázal na dílo Václava Vladivoje Tomka. Viz Daniel ŠICHAN, *Stanislav Brandejs, regionální diplomat a historik*, in: Stopami dějin Náchodska: sborník státního okresního archivu Náchod, č. 15, Náchod 2014, s. 245–264.

²² O Jurikovi se zmiňuje například Josef Bonaventura Piter ve své knize *Thesaurus absconditus in agro seu monasterio Brzewnoviensi*, Brno 1762.

²³ Falzum z roku 1213 nezmiňuje žádné zprávy o dřívějším osídlování Policka, toho se drží například historik Václav Vladivoj Tomek. Viz S. BRANDEJS, *Kniha o Polici nad Metují*, s. 25.

právě benediktinským řeholníkům. Hranice polického újezdu jsou zde vymezeny od poloviny říčky Dřevíče, k řece Metuji, k hoře Knín, až k jeskyni Rozsochatec, z druhé strany od začátku řeky Stěnavy až k potoku Božanov, k pohoří Stěn,²⁴ až k místu Přívrat', dále podél potoka Stekelnice až k místu, kde stéká do Metuje. Jedná se totiž o první pevné doložení osidlování Policka.²⁵ Tuto skutečnost nám dokládá falzum Přemysla Otakara I. Roku 1229 stvrzuje darování Policka benediktinům Václav I.²⁶ Gustav Friedrich označuje obě listiny za falza, kdy je tak označil již ve druhém díle *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae*.²⁷ Nadaci potvrdil i Přemysl Otakar II. spolu s přeložením královských trhů z Provodova²⁸ do Police²⁹ roku 1253. Jedná se o první listinný originál k dějinám města Police.³⁰ Opat Martin začal na počátku devadesátých let třináctého století se stavbou klášterního kostela Nanebevzetí Panny Marie. Z této doby je na tomto kostele zachován původní gotický portál.³¹ Roku 1295 obdrželo město Police hrdelní právo od Vladislava II.³² Hned následujícího roku obdržel opat Bavor právo svobodně jmenovat a odvolávat probošty a převory.³³ Roku 1391 papež Bonifác IX. potvrdil opatovi právo na jmenování proboštů v Polici nad Metují, Broumově a Rajhradě.³⁴ Police měla prý od pradávna i svůj pivovar.³⁵

²⁴ Myšleny tzv. Broumovské stěny.

²⁵ Stanislav BRANDEJS, *Kniha o Polici nad Metují a Policku*, Praha 1940, s. 25.

²⁶ J. RŮŽIČKA, *Dějepis kláštera*, s. 29.

²⁷ Problematice tzv. břevnovských falz se věnovalo mnoho dalších historiků, proto se v této práci nebudu tímto tématem zabývat. Odkazuji zde alespoň na některé stěžejní práce, ve kterých se můžeme dozvědět více: František MUSIL, *Kolonizace Policka a Broumovska a břevnovská klášterní falza*, in: *Historická geografie* 42, č. 2, 2016, s. 137–168. Josef ŠRÁMEK, *Středověká listinná falza. Podvod, nebo prostředek uchování dějinné paměti?*, *Dějiny a současnost. Kulturně historická revue*. 31. č. 4., 2009, s. 33–36; Josef ŠRÁMEK, „*Aby události neunikly paměti.*“ *Středověká listinná falza a kláštery*, *Acta historica Universitatis Silesianae Opaviensis* 2, 2009, s. 13–37; Josef ŠRÁMEK, *Opat Bavor z Nečtin a vývoj břevnovského klášterství v době posledních Přemyslovců se zřetelem k severovýchodním Čechám*, *Východočeský sborník historický* 31, 2017, s. 79–103.

²⁸ Dnes označen jako „Provodov-Šonov“, vzdušnou čarou vzdálen devatenáct kilometrů od Police nad Metují.

²⁹ J. RŮŽIČKA, *Dějepis kláštera*, s. 31.

³⁰ S. BRANDEJS, *Kniha o Polici nad Metují*, s. 32.

³¹ Tamtéž, s. 84.

³² Tamtéž, s. 37.

³³ M. VILÍMKOVÁ – P. PREISS, *Ve znamení*, s. 41.

³⁴ J. RŮŽIČKA, *Dějepis kláštera*, s. 51.

³⁵ Záznam o pivovarnictví v Polici nacházíme například v Hesseliově broumovském urbáři z roku 1767. Ten je dostupný v edičním zpracování Jaroslava KOLÁČNÝ – Šárka STEINOVÁ – Vladimír WAAGE, *Uribarium neoscriptum cum explicatione brevi, čili Nově sepsaný řád všech trvalých povinností a rent, které plní a odvádějí dědiční poddaní slavného kláštera Broumova a okolí*, Broumov 2017.

Období husitských válek zasáhlo zejména břevnovské opatství, jež bylo vypáleno. Broumovské i polické panství zůstalo benediktinům. Právě do broumovského kláštera se rozhodl uchýlit opat Mikuláš se svým konventem.³⁶ Avšak obyvatelé Police se z většiny přihlásili k husitství a roku 1420 dokonce vyhnali místní řeholníky. V návaznosti na tyto události povraždili Slezané, spojenci Zikmunda Lucemburského, většinu polického obyvatelstva. Část polických se schoval na hoře Ostaš, kde je však Slezané našli a pobili. Tato událost vešla do dějin Policka ve známost jako tzv. „ostašský masakr“.³⁷

Roku 1469 (během války mezi Jiřím a Matyášem) uherská vojska klášter zapálila.³⁸ Klášter byl předtím navíc vypleněn vojsky Františka z Háje, který byl na straně Jiřího z Poděbrad. Útok Františka z Háje byl reakcí na to, že Broumov vpustil do města vojáky Matyáše Korvína.³⁹ Za vlády Vladislava Jagellonského byla obě panství zastavena Jindřichovi z Münsterberka, čímž konvent přišel o své příjmy z polického i broumovského kláštera. Během této doby stihl Jindřich udělit mnoho dalších privilegií, o čemž později vedlo měšťanstvo spory s opatem. Opat Pavel zvládl oba statky vykoupit až roku 1493.⁴⁰ Roku 1502 povolil král město dva výroční trhy.⁴¹ Výsledkem předešlých událostí bylo povstání broumovských, roku 1506 i polických proti opatovi Klimentovi, který neprávem užíval nápadního⁴² práva.⁴³ Roku 1546 potvrdil opat Matěj polickým měšťanům týhodní⁴⁴ a výroční trhy, hrdelní právo, svobodné nakládání se svými grunty a nadání Zděřiny spolu s připojeným lesem.⁴⁵ Za opata Jana III. byly založeny na Policku vesnice Slavný a Lhotky.⁴⁶ Roku 1566 vyhořel polický klášter spolu s kostelem, avšak opat Jan Chotovský jej dal znovu vybudovat. Wolfgang Selendr následně klášter rozšířil.⁴⁷

³⁶ M. VILÍMKOVÁ – P. PREISS, *Ve znamení*, s. 43.

³⁷ S. BRANDEJS, *Kniha o Polici nad Metují*, s. 85.

³⁸ M. VILÍMKOVÁ – P. PREISS, *Ve znamení*, s. 65.

³⁹ Tamtéž, s. 46.

⁴⁰ Tamtéž, s. 47.

⁴¹ J. RŮŽIČKA, *Dějepis kláštera*, s. 67.

⁴² Dědičného práva, in: Jaromír BĚLIČ – Adolf KAMIŠ – Karel KUČERA, *Malý staročeský slovník*, Praha 1978.

⁴³ J. RŮŽIČKA, *Dějepis kláštera*, s. 67.

⁴⁴ Právo pravidelných týdenních trhů, konajících se vždy v pondělí, in: Josef JUNGMANN, *Slovník česko – německý, díl IV.*, Praha 1838, s. 685.

⁴⁵ J. RŮŽIČKA, *Dějepis kláštera*, s. 73.

⁴⁶ Tamtéž, s. 77.

⁴⁷ S. BRANDEJS, *Kniha o Polici nad Metují*, s. 85.

Opat Matěj udělil Polici roku 1546 les Zděřinu.⁴⁸ Roku 1585 udeřila na Broumovsku a Polickou morová rána.

Na obou panstvích se začal v této době šířit protestantismus. Celou situaci měl uklidnit nově dosazený opat Wolfgang Selender z Prošovic,⁴⁹ situaci ale nakonec jen zhoršil. Roku 1619 prchá před hněvem broumovských do Police.⁵⁰ Nedlouho poté toho roku se královští direktori zmocnili broumovského a polického panství. Na obou zmíněných panstvích bylo roku 1633 živeno osmnáct pluků císařského vojska.⁵¹ Roku 1639 polické panství vyplenili Švédové.⁵²

Klášteř byl po třicetileté zničen.⁵³ Budova stála, ale byla v tak dezolátním stavu, že většina konventu v té době v klášteře nepobývala.⁵⁴ Opat Tomáš Sartorius nechal na počátku roku 1676 budovu strhnout. Dvacátého šestého dubna 1677 pak začal opat se stavbou nového polického klášteře.⁵⁵ Spolu s postavením budovy se vrátil i konvent.

Roku 1680 ale přichází stěžejní událost, a to selské povstání nejdříve v Broumově, a nedlouho poté v Polici.⁵⁶ Poličtí se k povstání připojili, inspirováni jednáním broumovských. Tomášovi předložili spis o devatenácti bodech, ve kterých žádali zejména zrušení robotních povinností. Nedařilo se uzavřít žádnou dohodu, a tak se poličtí obrátili až k samotnému císaři. Když se situace nějak neměnila, došlo k povstání, které však bylo záhy potlačeno. Dvacátého devátého srpna byly následně v Broumově vyneseny rozsudky, a to pro obě panství. Pro broumovské padly i rozsudky smrti, polické obyvatele potkaly maximálně nucené práce, v nejdelším rozsahu dvou let.⁵⁷ Přelom sedmnáctého a osmnáctého století je na druhé straně spojen s nebývalým rozkvětem baroka na Broumovsku a Polickou, který by nejspíš se bez benediktinů nikdy neuskutečnil. V této době působí na výše zmíněných panstvích Kryštof a Kilián Ignác Dietzenhoferové,⁵⁸ otec a syn, jedni

⁴⁸ Tamtéž, s. 57.

⁴⁹ Opatem v letech 1602–1619.

⁵⁰ J. RŮŽIČKA, *Dějepis klášteře*, s. 94.

⁵¹ Tamtéž, s. 105.

⁵² Tamtéž, s. 107.

⁵³ S. BRANDEJS, *Kniha o Polici nad Metují*, s. 115.

⁵⁴ Václav Vladivoj TOMEK, *Příběhy klášteře a města Police nad Metují*, Praha 1881, s. 174.

⁵⁵ S. BRANDEJS, *Kniha o Polici nad Metují*, s. 111.

⁵⁶ O těchto událostech pojednává Jaroslav Čechura v knize *Broumovská rebelie*, Praha 1997.

⁵⁷ S. BRANDEJS, *Kniha o Polici nad Metují*, s. 61.

⁵⁸ Těmto architektům se věnuje mnoho autorů českých i zahraničních, kupříkladu Pavel VLČEK, *Stavitel Kryštof Dietzenhofer*, in: Historická architektura. Věda. Výzkum. Praxe. Sborník k počtu Milana Pavlíka, Praha 1995, s. 201–212; Giovanni DENTI – Alexandr SKALICKÝ, *Krajinou českého baroka. Církevní stavby Kryštofa a Kiliána Ignáce Dietzenhoferů na Broumovsku*, Praha

z nejslavnějších barokních architektů v našich zemích. Stanislav Brandejs se z dvojice zmiňuje o Kiliánu Ignácovi, který by snad mohl být autorem stavebního plánu křídla polického kláštera z roku 1710.⁵⁹

2.2 Od velkého požáru po zrušení probošství

Roku 1700 však celé město včetně kláštera shořelo. Opat Otmar Zinke⁶⁰ tak ihned započal jeho kompletní přestavbu.⁶¹ Ten také roku 1708 ustanovil, že má běžně v Polici pobývat osm konventuálů.⁶² Roku 1710 přibylo klášteru jedno křídlo, následně byl vystavěn polický špitál.⁶³ Situaci na Policku opět zkomplikovaly války. Spolu s polickým klášterem přesáhly roku 1742 finanční náklady polického probošství 97 000 zlatých. Po nepříznivých událostech vydržoval opat Benno na obou panstvích přes dvě stě mužů, aby je chránili.⁶⁴ Opat Friedrich Grundmann, jenž nastoupil na stolec roku 1751, začal s přestavbou klášterní budovy. Mimo jiné zde nechal vytvořit byty pro purkrabího a další panské úředníky.⁶⁵ Nedlouho po jeho nástupu ale zasáhly Policko další vojenské události. V roce 1763 pak oba kláštery odvedly kvůli válce přes milion zlatých.⁶⁶ Roku 1775 došlo na obou panstvích ke vzpourám, kde nedlouho po broumovských následovalo vzbouření polických. Povstání byla záhy opět potlačena.⁶⁷ Za své funkce stihl opat Stephan Rautenstrauch zavést v polickém kostele povinně německé kázání, a to každou třetí neděli.⁶⁸ Patnáctého listopadu 1785 dle Růžičky zaniká polický klášter, panství ale broumovskému klášteru zůstalo.⁶⁹ Například Stanislav Brandejs udává zrušení kláštera až roku 1786, kdy měl být zrušen císařským nařízením ze 14. února.⁷⁰ Je známo, že místní řeholníci původně odmítli probošství opustit. Konvent byl tak

2004; Heinrich Gerhard FRANZ, *Die Kirchenbauten des Christoph Dientzenhofer*, Brunn-München-Wien 1942 či Franz MATSCHE, *Die Barockbaumeister Dientzenhofer in Franken und Böhmen*, Bohemia: Zeitschrift für Geschichte und Kultur der böhmischen Länder 31, č. 1, 1990, s. 154–155.

⁵⁹ S. BRANDEJS, *Kniha o Polici nad Metují*, s. 224.

⁶⁰ Jednu z nejvýznamnějších prací o Zinkovi napsal Beda Franz MENZEL, *Abt Othmar Daniel Zinke 1700–1738. Ein Prälat des Böhmischen Barocks*, Augsburg 1978.

⁶¹ J. RŮŽIČKA, *Dějepis kláštera*, s. 117.

⁶² S. BRANDEJS, *Kniha o Polici nad Metují*, s. 115.

⁶³ J. RŮŽIČKA, *Dějepis kláštera*, s. 121.

⁶⁴ Tamtéž, s. 127.

⁶⁵ S. BRANDEJS, *Kniha o Polici nad Metují*, s. 43.

⁶⁶ J. RŮŽIČKA, *Dějepis kláštera*, s. 136.

⁶⁷ Tamtéž, s. 143.

⁶⁸ S. BRANDEJS, *Kniha o Polici nad Metují*, s. 116.

⁶⁹ J. RŮŽIČKA, *Dějepis kláštera*, s. 147.

⁷⁰ S. BRANDEJS, *Kniha o Polici nad Metují*, s. 46.

rozpuštěn až 23. dubna, správa panství ale nadále zůstala benediktinům. Ve městě zůstal jeden farář a čtyři kaplani. Do náboženského fondu měla Police odvádět 4 583 zlatých.⁷¹ Částka byla snížena nejdříve na 3 418 zlatých, později na 2 365 zlatých.⁷² Ke změnám došlo kvůli původně špatně provedeným výpočtům.

Tím se uzavírají nejdůležitější mezníky dějin polického kláštera.

2.3 Obraz města Police nad Metují v 18. století

Do osmnáctého století vstupují Poličtí nedlouho po selském povstání, které se událo roku 1680. Povstání však mělo klidnější průběh než na Broumovsku a bylo záhy potlačeno.⁷³ Police také neobdržela tak přísné tresty. I přes trvajících napjaté poměry s vrchností se situace ustálila za panování opata Otmara Zinkeho⁷⁴. Kromě polického kláštera byla roku 1700 obnovena i radnice.⁷⁵

Podle nově založeného urbáře z roku 1727 zahrnovalo polické panství vesnice Ledhuj, Bukovici, Suchý Důl, Hlavňov, Pěkov, Lachov, Žďár, Dědový, Metuj, Maršov, Petrovice, Dřevíč, Bezděkov, Radešova, Nízkou Srbskou, Bělý, Lhotu, Slavný a Hutberk. Na polickém panství bylo v té době 162 sedláků a samotné město Police čítalo 700 obyvatel.⁷⁶ V Polici byl panský úřad v čele s purkrabím, kterým byl v počátcích osmnáctého století Václav Hradecký. Právní záležitosti podléhající vrchnosti se řešily třikrát týdně v klášterní kanceláři. Předsedajícím byl provisor kláštera a výsledné protokoly pak musely být schváleny opatem.⁷⁷

Policko silně zasáhlo období prusko-rakouských válek.⁷⁸ Roku 1740 navštívil město generál Kolovrat, rok na to již v Polici skončila rakouská posádka. Mnoho obyvatel prchalo z města, které bylo nedlouho na to pruským vojskem obsazeno. Během druhé prusko-rakouské války bylo Policko opět svědkem

⁷¹ S. BRANDEJS, *Kniha o Polici nad Metují*, s. 46.

⁷² Tamtéž, s. 89.

⁷³ Blíže o těchto událostech pojednává Jaroslav ČECHURA, *Broumovská rebelie*, Praha 1997.

⁷⁴ Opatem v letech 1700-1738.

⁷⁵ S. BRANDEJS, *Kniha o Polici nad Metují*, s. 115.

⁷⁶ Tamtéž, s. 40.

⁷⁷ Tamtéž, s. 41.

⁷⁸ O těch pojednává v souvislosti s Broumovskem benediktin Laurenz Johann Winter v díle *Die Benediktinerabtei Břevnov-Braunau in der Zeit der zwei ersten schlesischen Kriege*, Brünn 1889. Ten napsal hned několik významných prací, například: Laurenz Johann WINTER, *Stift Braunau im Dienste der Kultur: ein Beitrag zur Kulturgeschichte der katholischen Kirche in Böhmen Braunau 1904*. Jeho práci podrobněji rozebírají další práce, zejména Jakub ZOUHAR, *Přehled benediktinského dějepisectví v českých zemích*, Konštantinové listy 9, 2016, č. 2, s. 39–73; Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Vavřinec Jan Wintera*, ČČH 20, 1914, č. 2, s. 251–252.

vojenských pohybů. V lednu 1745 se zde usadila posádka uherská. Ta se ten samý rok v červnu utkala s pruskými vojáky, a to právě v Polici, což mělo pochopitelně na město neblahý dopad. Král Friedrich následně požadoval od kláštera odškodné.⁷⁹ Po dalších bojích mezi Uhry a Prusy se situace uklidnila až uzavřením Drážďanského míru roku 1745.⁸⁰ Boje však později pokračovaly. Během nich dostal město pod svou ochranu generál Laudon,⁸¹ jenž se 10. ledna 1758 ubytoval v polickém klášteře, opustil ho však již koncem dubna. V klášteře se ten samý rok ubytoval polní maršálek pruského vojska. I přes postupné shromažďování vojsk obou stran však k bitvě nakonec nedošlo. Potyčky v okolí města ale neskončily. Laudon využíval město jako zásobárnu a nemocnici, v klášteře byla i polní lékárna.⁸² Ve městě se šířily hlad a nemoci. Situaci vyřešilo až uzavření Hubertsburského míru roku 1763.

Osobností Josefa II. začíná a končí poslední etapa existence polického probošství. Sám Policko navštívil, a to roku 1766 a 1779.⁸³ Mezitím, roku 1771 a 1772, začal v Čechách hladomor, který zasáhl i Polici. Z vůle Josefa II. nastoupil roku 1773 do funkce opat Stephan Rauttenstrauch.⁸⁴ Ten se však dostal do sporu s biskupem a zejména s polickými, když zvýšil nájem z každého korce panských polí ze čtrnácti grošů na osmnáct. To byl již předstupeň dalšího selského povstání roku 1775. Během další války stihli Policko opět obsadit Prusové, kteří odtáhli po uzavření Těšínského míru (1779). Ten samý rok oficiálně nastoupil na císařský trůn Josef II. Díky patentům Josefa II. získalo Policko úlevy v oblasti robotních povinností, pro klášter měly nešťastný důsledek, když byl v rámci tzv. josefínských kasací zrušen i klášter polický. Zrušen byl i farní kostel na hřbitově, kaple na Hvězdě a kostel na Ostaši. Roku 1791 byl zde ustanoven nový magistrát.

Ani do dalšího století nevstupuje Policko příliš šťastně, neboť i během dlouhého devatenáctého století bude svědkem mnoha vojenských tažení.

⁷⁹ S. BRANDEJS, *Kniha o Polici nad Metují*, s. 42.

⁸⁰ Tamtéž, s. 43.

⁸¹ O osobnosti generála Laudona píše ve stěžejní práci Pavel BĚLINA, *Generál Laudon. Život ve službách Marie Terezie a Josefa II.*, Praha 1993.

⁸² S. BRANDEJS, *Kniha o Polici nad Metují*, s. 43.

⁸³ Tamtéž, s. 44.

⁸⁴ Žil v letech 1734–1785, více o něm Beda Franz MENZEL, *Abt Franz Stephan Rautenstrauch von Břevnov – Braunau, Herkunft, Umwelt und Wirkungen*, Königstein 1969.

3. Církevní historiografie

3.1 Obecná specifika

Podle díla *Historiam Scribere*⁸⁵ můžeme chápat tři postoje, které řeholník vůči psaní zaujímal. Mohlo se jednat o úřední úkol, pověření představenými či vlastní zájem. Třetí způsob byl velmi ojedinělý, pokud se nejednalo o představeného. Pokud se psaní ujal řeholník z vlastní iniciativy, pravděpodobně se tomu věnoval až po splnění denních povinností v rámci řádu. Představený pak posuzoval váhu díla pro budoucí uchovávání. V případě nedokončené práce či otevřených záznamů mohl být určen pokračovatel. I přes nepsaná pravidla pro sepisování děl byl pochopitelně vždy vidět též osobitý ráz autora, ať už jde o jazyk, přidané informace nebo stylistickou úpravu. Nesmí být opomíjen fakt, že nikdy se nemůžeme z pramene dozvědět kompletní pozadí vzniku díla.⁸⁶ Důležité je, že zpracovávání historie nebo zaznamenávání soudobých událostí nebylo prioritou žádného řeholního řádu.⁸⁷ Nutno však zmínit, že řády se vzájemně mezi sebou zajímaly o způsoby zpracování historie. I pokud v díle chybí zmínka o pověření představeným, stejně můžeme počítat s tím, že napsání díla bylo zadáno shora.⁸⁸

3.2 Benediktinská historiografie

Již v předchozích kapitolách bylo zmíněno, benediktini nejsou centralizovaným řádem. Díky tomu mělo psaní v každém klášteře svá vlastní specifika. Benediktini ale nikdy cíleně nenařídili sepsání historie celého řádu či byť jen jednoho z klášterů. Ohledně benediktinské historiografie se dostáváme k osobnosti Jeana Mabillona,⁸⁹ který byl nejen historikem, ale také například zakladatelem diplomatiky⁹⁰ či editorem. Mezi benediktiny po Mabillonovi následuje mnoho důležitých jmen, jako

⁸⁵ Kateřina VALENTOVÁ – Jarmila KAŠPÁRKOVÁ (edd.), *Historiam scribere: řádová historiografie raného novověku. II., Biografický slovník*, Olomouc 2018, s. 16.

⁸⁶ Tamtéž, s. 13.

⁸⁷ Tamtéž, s. 14.

⁸⁸ Tamtéž, s. 18.

⁸⁹ Žil v letech 1632–1707. Blíže o jeho životě Blandine KRIEDEL, *L'histoire à l'Age classique. 1, Jean Mabillon*, Paříž 1996.

⁹⁰ Jakub ZOUHAR, *De re diplomatica libri sex by Jean Mabillon in Outline*, Listy filologické 133, č. 3-4, 2010, s. 357–388.

Bernard de Montfaucon, editor textů řeckých církevních otců, Luc d'Achery, první knihovník francouzských benediktinů,⁹¹ Edmond Martène či Martin Bouquet.⁹² Francouzským benediktinům se podařilo zdokonalit metodu kritické analýzy pramenů. Tyto historické práce přesahovaly benediktinský řád i církev samotnou.⁹³ Naproti tomu ještě v osmnáctém století chybí zájem o učené řeholníky.⁹⁴

V oblasti historiografické činnosti za zahraničními spolubratry benediktini v českých zemích nezaostávali. Nejvýraznější osobností české benediktinské historiografie je Josef Bonaventura Piter,⁹⁵ který byl řeholníkem v benediktinském klášteře v Rajhradě.⁹⁶ V návaznosti na jeho práci začaly v jednotlivých kláštorech hojně vznikat různé historiografické práce, například diplomatáře.⁹⁷ Zde šlo ale povětšinou o osobní zájem pisatele. Dále vznikaly diáře, které vedl opat nebo probošt příslušného kláštera. Pisatelem však mohl být i řádový bratr. Všechna díla mají uvedena konkrétního autora. Není ani známo, že by představený řeholníkovi v napsání díla bránil. K největšímu rozvoji diárií dochází během osmnáctého století.

3.3 Diaria

Diarium je spis, který zachycuje soudobé události v chronologickém sledu. Na rozdíl od analů však nepopisují rok po roce, ale události jednotlivých dní. Stávalo se však, že některé dny byly vynechány. Diaria nebyla zdaleka jen výsadou klášterů, což mají společného s analý. Dochovány jsou v psané i tištěné formě.⁹⁸ Diaria mohli psát nejen představený daného konventu, ale i některý z řádových řeholníků, proto jsou často psány v ich formě. Vždy zachycovaly nějakou konkrétní činnost, například administrativní. Mohly se v nich nacházet i osobní poznámky. Stejně jako jiné dokumenty zachycující současnost, i diaria mohly vznikat jako reakce na

⁹¹ Tzv. Maurini. Srov. Jakub ZOUHAR – Petr POLEHLA, *Přehled církevní historiografie na Západě do konce osvícenství*, Červený Kostelec 2017, s. 320–328.

⁹² Andreas SOHN, *Zur Einführung: Benediktiner als Historiker in Europa. Vom Dienst an Orden und Kirche, Wissenschaft und Universität*, in: *Benediktiner als Historiker*, Bochum 2017, s. 7.

⁹³ Tamtéž, s. 9.

⁹⁴ Andreas KRAUS, *Die benediktinische Geschichtsschreibung im neuzeitlichen Bayren*, in: *Studien und Mitteilungen zur Geschichte des Benediktiner – Ordens und seiner Zweige*, Augsburg 1969, s. 205.

⁹⁵ Žil v letech 1708–1764. Více K. VALENTOVÁ – J. KAŠPÁRKOVÁ, *Historiam scribere*, s. 534–536. Dále o něm pojednává Jindra PAVELKOVÁ, *Bonaventura Josef Pitr*, Muzeum Brněnska: sborník 2009, s. 45–55.

⁹⁶ K. VALENTOVÁ – J. KAŠPÁRKOVÁ, *Historiam scribere*, s. 34.

⁹⁷ Více k benediktinské historiografii v českých zemích Jakub ZOUHAR, *Přehled benediktinského dějepisectví v českých zemích*, Konstantinové listy 9, 2016, č. 2, s. 39–73.

⁹⁸ Některá diaria jsou dostupná i online, a to konkrétně na webech *manuscriptorium.com* a *kramerus.nkp.cz*.

nějakou významnou událost, od požáru až po krizi v konventu. Diaria mohly vznikat jak v písemné, tak v tištěné formě.⁹⁹ V mnoha případech se nedochovaly, často byly i cíleně ničeny. Zůstaly zachovány, pokud bylo vyhodnoceno, že mají význam pro nástupce či budoucnost obecně. Pokud byl autorem představený, stačila k zachování dokumentu úcta k němu.¹⁰⁰

Velice významná jsou diaria břevnovská, která máme dochovaná hned pro několik staletí.¹⁰¹ Důležitým diaristou byl opat Stephan Rautenstrauch. V jeho případě tedy platí, že deníky sepisoval sám představený kláštera. Obzvlášť zajímavé je dílo *Diarium privatum*, jedná se totiž o opatův osobní deník.¹⁰² Známý nám jsou i diaria broumovská či rajhradská. Mezi rajhradskými diaristy můžeme zmínit Hermannuse Schneidera¹⁰³ nebo již dříve zmíněného Josefa Bonaventuru Pitra.¹⁰⁴

3.4 Prameny k dějinám polického kláštera

Jak již bylo zmíněno v úvodu, problémem je, že polickému klášteru se nedostává ucelených fondů. Dnes známé dokumenty se nachází v pražském Národním archivu, a to ve fondu břevnovských benediktinů.¹⁰⁵ Zde můžeme najít některé listiny, dokumenty k polickému špitálu či archiválii ke klášterní knihovně. V archivní pomůcce k tomuto fondu je zmíněno pět archivních kartonů, ve kterých mají být dokumenty k Polici. Materiálů je však v tomto fondu pravděpodobně mnohem více, ale vzhledem k rozsahu fondu je těžké určit, kde se v rámci fondu tyto materiály nacházejí. Další dokumenty je možno hledat ve fondu českého gubernia¹⁰⁶, který se rovněž nachází v Národním archivu. Národní archiv má i fond

⁹⁹ K. VALENTOVÁ – J. KAŠPÁRKOVÁ, *Historiam scribere*, s. 20.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 21.

¹⁰¹ Všechna tato diaria jsou uložena v Národním archivu, ve fondu Benediktini Břevnov.

¹⁰² Tento deník psal v er formě. O úloze Stephana Rautenstraucha jakožto historiografa a diaristy se můžeme dozvědět více pod jeho jmenovitým heslem in: K. VALENTOVÁ – J. KAŠPÁRKOVÁ, *Historiam scribere*, s. 561–562.

¹⁰³ Žil v letech 1714–1787. In: K. VALENTOVÁ – J. KAŠPÁRKOVÁ, *Historiam scribere*, s. 613.

¹⁰⁴ Přehled řádových diárií na našem území najdeme v databázi řeholníků, in: <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?h~=&DD=1&H1=&V1=z&P1=2&H2=Diarium&V2=z&P2=3&H4=&V4=r&P4=19&H5=&V5=o&P5=33>. Nutno však poukázat na to, že zde nejsou uvedena všechna diaria, může totiž existovat mnoho dosud nenalezených, popřípadě nezpracovaných děl. Hned u polického diaria se nachází diarium broumovské, jež není zapsané ani v archivní pomůcce, kde to polické již uvedené je. Zde můžeme vidět, že vzhledem k rozsahu řeholních fondů je proces jejich kompletního poznání velice náročný a při současném stavu poznání vlastně nemožný.

¹⁰⁵ Národní archiv, fond Benediktini – klášter Břevnov.

¹⁰⁶ Národní archiv, fond České gubernium – Publicum, Praha.

klášterů zrušených za Josefa II., který obsahuje materiály ke klášterům zrušeným do roku 1790; polický klášter se zde však nenachází. Některé dokumenty související se zrušením kláštera se nachází ve výše zmíněném fondu gubernia, opět se však jedná jen o několik archivních boxů.

V Oblastním archivu v Zámrsku se nalézá fond Velkostatek Police nad Metují. Zde můžeme najít mnoho účtů a dokumentů ze správy velkostatku. Nachází se tu také některé materiály ke statku ve Sloupně.¹⁰⁷ Tento fond je užitečný zejména pro zkoumání hospodářských dějin polického kláštera.

Jedním z klíčových fondů je rovněž Archiv města Police nad Metují, který se nachází ve Státním okresním archivu v Náchodě. Zde najdeme nejstarší listiny, včetně té vůbec nejstarší z roku 1253.

Ve všech výše zmíněných fondech tedy můžeme hledat archiválie k dějinám kláštera, avšak vzhledem k rozsahu všech fondů se jedná o hledání velice časově i metodologicky náročné.

3.5 Diarium kláštera v Polici nad Metují jako pramen

U tohoto pramene hned několik zajímavostí. První je, že toto konkrétní diarium je jediné, které je zatím k polickému klášteru známo. Pokud vezmeme v potaz účel diarií, kdy bylo běžné jejich pozdější ničení, je až překvapivé, že se nějaké vůbec zachovalo. Časově nám diarium zapadá mezi několik klíčových událostí, předně se jedná povstání poddaných roku 1680 a následně velký požár. Po něm začíná opat s přestavbou kláštera, která je završena roku 1710 zbudováním nového křídla. Diarium tedy můžeme zařadit do klidnějšího období, kdy po pro klášter nepříznivých událostech začíná jeho obnova. Situace v klášteře se tedy zjevně lepší a není divu, že se v tom čase někdo rozhodl pro sepsání diária.

3.6 Autoři polického diaria a co o nich víme

Tím se přesouváme k autorovi. Zde je situace o mnoho složitější, neboť autor není v textu uveden. Můžeme se domnívat, že diarium mohl psát polický probošt, kterým byl v těchto letech Tomáš Reischl.¹⁰⁸ Řeholník jménem Tomáš je ale v textu

¹⁰⁷ Jan BARTÁK, *Velkostatek Police nad Metují 1568–1948. Inventář*, Náchod 2006, s. 19.

¹⁰⁸ Narodil se roku 1652 v Plzni. Působil v Broumově a v Polici nad Metují, kde roku 1726 zemřel. In: Ivana PEŠOUTOVÁ, Reischl Thomas, OSB, <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/1.dll?hal~1000129627>.

mnohokrát uveden, což je zajímavé, neboť na posledních několika foliích se autor označuje v textu „ich“ formou (*ego*)¹⁰⁹ a jednou¹¹⁰ je tam přímo zmíněn probošt jako druhá osoba. Jak je zmíněno v kapitole o autorech, v diariu se nám dostává i „ich“ formy, a to poprvé u písarské ruky P4, na foliu 28 recto:

*„Primum rorate habui Ego. [...] In festo im accelata conceptionis ego haberi sumu[m], rorate primista. 21. In festo S[ancti] Thoma habuit re[verendissimu]s do[minu]s rorate pontificali[i]: ego eram assistens r[eve]r[endissimi] p[atri] p[ater] Claudius et Henricus diaconus. De Sancto Ego haberi.“*¹¹¹

„První rorátu¹¹² jsem měl já. [...] O svátku urychleného početí měl jsem sumu, rorátu prvou. 21. O svátku svatého Tomáše měl nejctihodnější pán pontifikální rorátu, já jsem byl asistentem nejctihodnějších pánů, Claudia a Henrica diákona. De Sancto jsem měl já.“

„Ego“ opět vidíme na foliu 30. Domnívám se, že se jedná stále o písarskou ruku P4:

*„P[ater] Thomas Machovis hoc die habuit divina, alias habuisset heri, ego sacru[m] cu[m] 4. parvulis.“*¹¹³

„Otec Tomáš v měl tento den v Machově bohoslužbu, jindy byl ji býval měl pán, já jsem měl svatou mši se čtyřmi chlapci.“

Další záznam máme z roku 1710, stále se jedná o písarskou ruku P4:

*„6. In festo s[ancti]s[simi] Triu[m] Regu[m] Sacru[m] ego habuit cu[m] 6. pueris. concione[m] r[everendus] p[ater] Thomas, [...]“*¹¹⁴

„6. O svátku Tří králů jsem měl svatou se šesti chlapci. Kázání důstojný otec Tomáš, [...]“

¹⁰⁹ Národní archiv, fond Benediktini – klášter Břevnov, Diarium monasteri Policensis (dále jen Diarium), fol. 28^r, fol. 30^v, fol. 32^v a fol. 36^v.

¹¹⁰ Diarium, fol. 36^r.

¹¹¹ Tamtéž, fol. 28^r.

¹¹² Roráty jsou votivní mše ke cti Matky boží vázané na adventní čas. Rupert BERGER, *Liturgický slovník*, Praha 2008, s. 430.

¹¹³ Diarium, fol. 30^v.

¹¹⁴ Tamtéž, fol. 32^v.

Další záznam nacházíme na téže foliu, pochází z 15. ledna 1710:

„*Ego sacra[m] habuit cu[m] 6. pueris, in fine Pange lingua.*“¹¹⁵

„Měl jsem svatou mši se 6 chlapci, nakonec *Pange lingua*“¹¹⁶.

Naposled o sobě autor píše na foliu 36, kdy se pravděpodobně jedná o písarskou ruku P5:

„11. *P[ater] Placidus habuit divina Machovii, ego summu[m] sacru[m] cum 4. pueris, p[ater] Bruno concionem germanicam de s[ancto] Martino.*“¹¹⁷

„11. Otec Placidus měl bohoslužbu v Machově, já měl svatou sumu se 4 chlapci, otec Bruno německé kázání o svatém Martinovi.“

Vícero záznamů, kde by autor psal v první osobě, se nám bohužel nedostává. Aby člověk mohl provádět liturgické obřady, jako je například právě několikrát zmíněna svatá suma, musí mít kněžské svěcení. O písarských rukou P4 a P5 tak s jistotou víme, že musely zastávat minimálně kněžský úřad.

To je ale až v poslední části, kde se mění i písarská ruka. Pisatelem mohl být z předních řeholníků i Prokop Jashke,¹¹⁸ superior klášteřa. Páter Prokop je také mnohokrát zmíněn v textu,¹¹⁹ opět jako další osoba. Těžko říci, zda se na diariu podílel. Na paleografickém rozboru zdůvodním, proč se domnívám, že je autorů více. Na tomto místě je možno říci, že u druhé osoby s jistotou víme, že se jedná o řeholníka s kněžským svěcením, neboť několikrát uvádí, že sloužil bohoslužbu.¹²⁰

V tomto ohledu je obzvlášť zajímavá práce Václava Vladivoje Tomka. Ten ve své knize *Příběhy klášteřa a města v Polici nad Metují* hovoří v úvodu o dvou pamětních knihách polických superiorů. Jednu datuje do let 1704 až 1710, druhou mezi lety 1756 a 1786. Ve fondu benediktinů, konkrétně v soupisu rukopisů, se nachází *Protocolum monasteri policensis 1756–1786*. Nic k Polici z let 1704–1710 tam ale bohužel není. Tomek dále píše toto: „Název *superior* nachází se ponejprv roku 1704, kterým se začíná pamětní kniha tehdejšího superiora Prokopa Jaške.“¹²¹

¹¹⁵ Diarium, fol. 32^r.

¹¹⁶ Z latiny „Chvalte ústa“. Jedná se o gregoriánský chorál složený Tomášem Akvinským.

¹¹⁷ Tamtéž, fol. 36^v.

¹¹⁸ Žil v letech 1646–1709. Byl superiorem v broumovském a polickém klášteře. In: Ivana PEŠOUTOVÁ, Jashke, Procopius, OSB, <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000129592>.

¹¹⁹ Prvně na foliu 8^r, naposledy na foliu 34^v.

¹²⁰ Diarium, fol. 36.

¹²¹ V. V. TOMEK, *Příběhy klášteřa*, s. 175.

Dále uvádí: „... již pak roku 1704, kterým se počíná pamětní kniha superiorů Polických, připomíná se dřevěný kříž s obrazem ukřižovaného v *Ledhuji* blíž panského pivovaru, jakož i dva dřevěné posvátné *sloupy*, ku kterým chodívaly procesí ...“.¹²² Právě o tomto kříži a sloupech se píše v diariu, odpovídá i datace 1704. Na základě výše citovaných informací se domnívám, že Tomek měl touto pamětní knihou namysli právě polické diarium, které zde analyzuji. Dle výše psaného tedy Tomek označuje diarium jako práci polických superiorů v té době působících. To by jistě bylo možné, znamenalo by to však, že většina z nich psala v „er“ formě. Bohužel jsem však neobjevila nic, co by tuto Tomkovu hypotézu potvrzovalo. A pokud je autor, nehledě na písmo, nemohl být sám, protože zemřel na konci dubna 1709. Každopádně díky tomu víme, že Tomek diarium musel vidět a čerpal z něho informace, které dále přejímali další autoři, například Miroslav Pichl.¹²³

4. Vnější popis¹²⁴

Diarium kláštera v Polici nad Metují je uloženo v prvním oddělení Národního archivu, a to konkrétně ve fondu Benediktini Břevnov. Nachází se v archivním boxu číslo 49, kde se nachází některé další materiály k polickému a broumovskému klášteru.

Vnější podoba polického diaria je velice jednoduchá. Jedná se o prostý knižní blok s několika svazky. Psací látkou je žlutošedý papír, přičemž vnější papírové desky jsou z hladkého papíru se zjevně nižší gramáží. Vnitřní listy jsou z veržé papíru, který má vyšší gramáž. Papír byl v této době již zcela běžnou psací látkou.

Nenacházíme zde žádné zdobení, například v podobě filigránů. Diarium je svázáno obyčejnou bílou nití, a to pomocí třech vpichů. Jednotlivé švy jsou od sebe vzdáleny odshora 7,2 centimetru a následně 4,5 centimetru.¹²⁵ Ve vazbě je několik menších svazků, které jsou sešity do jednoho celku, až na folia 30–36, kdy je pouze

¹²² V. V. TOMEK, *Příběhy kláštera*, s. 181.

¹²³ Miroslav PICHL, *Police nad Metují. Dějiny města a regionu v běhu let*. Díl 1. Léta 993–1918, Police nad Metují 2015, s. 290.

¹²⁴ V kapitolách 4 a 5 jsem vycházela z díla Jiří PRAŽÁK – František HOFFMANN – Jiří KEJŘ – Irena ZACHOVÁ, *Zásady popisu rukopisů*, Sborník Národního muzea 128, 1983, s. 49–95.

¹²⁵ Viz obrazové přílohy, obr. č. 1.

sešito sedm papírů k sobě; ty jsou vloženy do papírového přebalu za folio 29 verso.¹²⁶

Co se týče rozměrů, diarium se neskládá ze stejně nařezaných listů. Část měří na výšku 19,2 centimetru, na šířku 16,5 centimetru, část 20 centimetrů a 17 centimetrů. Papírový přebal je o trochu větší, na výšku má 21,2 centimetru a na šířku 18 centimetrů. Tloušťka celého dokumentu je přibližně 0,7 centimetrů.

Text je psán pravděpodobně železagalovým inkoustem, to by nám však s jistotou potvrdila pouze chemická analýza. Železagalový inkoust, který byl používán již od středověku, byl i v této době běžným psacím prostředkem.¹²⁷ Inkoust je černé barvy, místy s narezlým nádechem. Text je pravděpodobně psán pomocí ptačího brka, který je zjevně seříznut šikmo, díky čemuž nevidíme takový rozdíl v síle tahů.¹²⁸ Změna v síle tahů je způsobena rozdílným přitlakem na pero.

Hned na přebalovém papíru¹²⁹ je napsáno „*Diarium mon[naste]rii Policensis*“. Nadpis pokračuje na řádku pod tím slovy „*ab a[nn]o 1704 – [1]710*“. Pod tím je připsáno v závorkách „/: 2 hefte :^“ (německy 2 sešity). Celý nadpis je psán humanistickou polokursivou s kursivními prvky. Je zde použit stejný inkoust, jako ve zbytku díla. Vpravo dole je modrou pastelkou připsána signatura „A XVII I“. Vlevo nahoře je červeným inkoustem signatura „C XVII. 7.“. Hned vedle je opět inkoustem napsáno „*a+b*“. Vprostřed nahoře je číslo „7“, které je o kus vedle napsáno ještě jednou, méně čitelněji, a to červeným inkoustem. Pod černou sedmičkou je kursivním písmem napsáno „MS.“.¹³⁰

Na předsádce vlevo nahoře je napsáno modrou pastelkou „a)“ a dole uprostřed je vepsána signatura „A XVII. 7. a“. Na to navazuje „b)“ vepsané vpravo nahoře na foliu 29, které pokračuje signaturou „A XVII. 7. b“. Na předsádce je zopakován nadpis „*Diarium Monasterii Policensis*“, kdy slovo *Policensis* je podtržené vlnovkou. Nad nadpisem je křížek, vedle něj „N:[*ovembris*] 19 *nicis*“. Pod nadpisem je napsáno „*Anno 1704*“, tento podtitulek je modře podtržen. Pod tím se poprvé setkáváme s modrým razítkem benediktinů, jež nese v opisu slova „*SIGILUM ORDENS BREVNOVENSIS*“ (z lat. pečeť řádu břevnovského). Pečetní

¹²⁶ Viz obrazové přílohy, obr. č. 15.

¹²⁷ Více o psacích potřebách můžeme najít pod různými hesly v internetové příručce *Encyklopedie knihy*, dostupné na https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php/Hlavn%C3%AD_strana.

¹²⁸ Výjimkou je slovo „*Bannitus*“, nacházející se na foliu 19^v v marginální poznámce. To je psáno seříznutým hrotem.

¹²⁹ Viz obrazové přílohy, obr. č. 1.

¹³⁰ Tamtéž.

pole nese erb benediktinů.¹³¹ Stejně razítko se objevuje na foliu 1, 29 (tam hned dvakrát) a 36. Na ostatních foliích počínaje číslem 2 se nachází vždy v pravém dolním rohu razítko bez pečetního obrazu, které se poprvé objevuje na prvním foliu a namísto pečetního obrazu je vždy vepsána jedna číslice. V opisu je vepsáno „Státní ústřední archiv v Praze“, jedná se tedy o razítko, kterým muselo být diarium označeno nejdříve v roce 1954, kdy tento archiv vzniká. Číslování začíná od čísla 3, bere se tedy evidentně v potaz přebal a předsádka. Díky tomu se v pečetním obrazu objevují čísla 1-38.

Diarium má celkem 36 folií, kdy číslo jedna má hned následující strana po předsádce. Text je psán rovnou na papír, bez jakýchkoliv předem načrtnutých řádků. Na většině foliích je přibližně dva centimetry od kraje nakreslená inkoustem svislá linka. V tomto prostoru je arabskými číslicemi zapsáno, o kolikátý den v příslušném měsíci se jedná. Tento prostor sloužil také pro marginální poznámky, na které bylo v textu odkázáno křížkem, hvězdičkou, nebo zkratkou „NB“ („*Nota Bene*“).¹³² Tyto svisle linky se v textu vyskytují různě, někdy jsou na obou bočních okrajích stran, jindy jen vlevo, občas jsou na versální straně vlevo a na vedlejší straně také nalevo od textu.¹³³ Zbytek stránky bývá vyplněn nahusto psaným textem. Text je dělen podle dat a měsíců, kdy měsíc je zpravidla uveden jako nadpis či nad začátkem textu, či právě v poli pro marginální poznámky. Stejným způsobem bývá nadepsán příslušný letopočet.¹³⁴ Text jinak není přehledněji členěn, pouze se občas dělí na odstavce. Je znát, že autoři šetřili místem a chtěli využít všechnen volný prostor, proto není divu, že jediné prázdné místo najdeme na posledním, 36. foliu, kde je polovina posledního folia zcela prázdná. Z toho také můžeme odvozovat, že záměrem posledního pisatele bylo zde text ukončit.

Celý text je psán latinským jazykem. Zřídka zde zachytíme němčinu. Čeština se zde neobjevuje vůbec. Slovní zásobu nemůžeme označit za bohatou, tomu se však nelze divit, neboť nejčastěji se zde uvádí různé liturgické obřady, které se vzhledem k závislosti na pevně daná pravidla v Řeholi příliš neobměňují. Opakování slovních obrátů je díky tomu běžnou záležitostí. Autoři se však občas snažili střídát některá slovesa. Nutno však říci, že v této době byla latina

¹³¹ Ve španělském štítu kolmo zkosené modré pruhy ve stříbrném poli, v prostředním tři růže. Klenotem je infule.

¹³² Viz kapitola zkratky.

¹³³ Viz obrazové přílohy, obr. č. 8.

¹³⁴ Viz tamtéž.

v církevním prostředí sice užívaná, ale ne v rozkvětu. Nemůžeme tedy očekávat, že se po jazykové stránce bude jednat o bohaté dílo, což navíc ani nebylo nutné, protože diarium plnilo hlavně funkci popisnou. Nejedná se tedy o žádné umělecké literární dílo; jde v něm zejména o hodnotu výpovědní, ne o bohatost jazykovou.

Co se týče zachovalosti pramene, použitý papír je mírně vybledlý a zkřehlý, ale až na některé ulomené části papíru použitého na přebal je v dobrém stavu. Díky vyšší gramáži veržé papíru jsou vnitřní listy v lepším stavu než přebalový papír. Ten je již zčásti odtrhnutý od šité vazby, s ohledem na gramáž má větší sklony k lámavosti, na což je nutno brát zvláštní zřetel při manipulaci s archiválií.

Inkoust na mnoha foliích prosakuje na druhou stranu. Zejména se tak děje v místech, kdy pisař provedl tlustší a silnější tah perem. Na foliu pět pak můžeme vidět flíčky způsobené prosáknutím inkoustu. Poslední folio je pokapané neznámou tekutinou a kousek nad kapkami je přes dva řádky velký mastný flíček. Pokud je text psán skutečně železgalovým inkoustem, můžeme očekávat korozi tohoto inkoustu, ta zatím však není nějak zjevně viditelná. Na vnitřních listech se zběžně nachází žluté skvrny, které se běžně na papírech z této doby vyskytují. Na posledním foliu se nachází několik, zjevně dobových, inkoustových kaněk.

Toto diarium můžeme už na první pohled srovnat s diariem broumovským, které se taktéž nachází v Národním archivu.¹³⁵ Podobá se rozměry, které jsou 16,5 na 19,8 centimetrů. Zcela zde chybí titulní strana, nadpis je napsán na vrchu sešitu, a to malým písmem v rohu. I zde tak vidíme absenci jakéhokoliv úvodu. Autor opět není uveden. Není však vyloučeno, že o sobě píše v textu. Na toto diarium je použit stejný papír jako v případě polického diaria. Písmo je zde uhlazené, vypadá to na jednoho zkušeného pisaře. Text je psán malým písmem a jednotlivé litery jsou velmi zhuštěné. Řádkování opět chybí. Autor zde také používá marginálních poznámek. Vzhledem k tomu, že psaná diaria nemají nějakou přísně danou formu, můžeme tak pozorovat různé odlišnosti. Po vnitřní stránce jsou však velice podobná.

¹³⁵ Národní archiv, fond benediktini – klášter Břevnov, karton 49, *Diarium Braunensi*.

4.1 Paleografický rozbor¹³⁶

Jak již bylo výše zmíněno, text je psán humanistickou kursivou a humanistickou polokursivou. V obou případech se jedná o písmo minuskulní. Text na stránce není žádným způsobem centrovaný. Tvar a duktus písma není jednotný, ani velikost jednotlivých liter není stejná. Z vnější propracovanosti záznamu můžeme usuzovat, že autor možná nepočítal s dlouhodobým uchováním své práce, nejspíše mělo diarium posloužit zejména době, ve které vznikalo. Co do počtu autorů jsem došla dle písarských rukou k názoru, že autorů bylo hned několik.

První písar, kterého si označíme jako P1,¹³⁷ psal písmem především polokursivním s kursivními prvky. Hned na foliu jedna můžeme zřetelně pozorovat, že písmo není příliš úhledné. Písmo je obvykle svislé, případně mírně zkosené vpravo. Jednotlivé tahy jsou silné, avšak bez dalšího zesilování. Spojnice mezi jednotlivými tahy se objevují jen zřídka. Nasazovací tahy nejsou jednotné. Pro tuto písarskou ruku jsou příznačné výrazné protáhlé dřiky. Duktus písmen není stejný, vzhledem k velikosti tahů můžeme usuzovat, že text byl psán rychle, bez viditelné snahy o úhlednost. Litery „a“ a „o“ bývají často otevřené. Text tak zpočátku působí nepřehledně. Duktus písma je veden lehce doprava, někdy však tento sklon zcela zaniká. Písmena „f“ a „t“ jsou obvykle dvěma tahy, písmeno „p“ v minuskulní formě rovněž. Řádky jsou většinou vedeny rovně, i když chybí zjevná stopa po případném předchozím řádkování.

Vzhled písma se viditelně mění s prvním zápisem z roku 1706.¹³⁸ Právě tady se nejspíš ujímá psaní další písarská ruka, kterou si označíme jako P2. Písmo zde přechází v kursivní s polokursivními prvky. Tvar písma je zde oproti předešlému textu zřetelně úhlednější. Písmo je větší, mění se i duktus psaní. Spojovací tahy mezi jednotlivými literami chybí jen zřídka. Váha písma je jednotná. Evidentně se zde ujímá textu někdo po písarské stránce zkušenější.¹³⁹

¹³⁶ Při paleografickém rozboru jsem vycházela především z prací Jaroslava Kašpara a Hany Pátkové, konkrétně: Jaroslav KAŠPAR, *Úvod do latinské paleografie se zřetelem k českým zemím*, Praha 1979; Hana PÁTKOVÁ, *Česká středověká paleografie*, Praha 2008. Z Kašparova díla jsem vycházela zejména z kapitoly „Popis novověkých rukopisných písem u nás“, z knihy jsem čerpala také ze soupisu zkratek a z transkripčních pravidel. Z díla H. Pátkové jsem čerpala z kapitoly „Rozbor písma – terminologie a kritéria“.

¹³⁷ Jedná se pouze o orientační označení, stejně tak by mohly být písarské ruce označeny písmeny „A“, „B“, atd.

¹³⁸ Viz obrazové přílohy, obr. č. 8.

¹³⁹ Srovnání prvních dvou písarských rukou viz přílohy, tabulka č. 1 tabulka č. 2.

Písmo se znovu mění na foliu 11 recto.¹⁴⁰ Písmo kursivní se zde mísí s polokursivním. Písmo opět není příliš úhledné. Zde se v textu začínají vyskytovat škrty, které se předtím vůbec neobjevovaly. Mohlo by se jednat o písarskou ruku P1, vzhledem k váze písma se však domnívám, že se s největší pravděpodobností jedná o dalšího autora, kterého označíme jako P3. Písmo je uhlazenější a jednodušší než písmo písáře P1. Zároveň se zde ale navracíme k ryze polokursivním prvkům, kterých se ruka P2 již téměř výlučně vyvarovala. Hned na foliu 12 je písmo opět kursivní a zřetelně krasopisnější.¹⁴¹ Zde můžeme pozorovat zjevnou změnu v hustotě textu na stránce. Pisatel chtěl pravděpodobně šetřit místem. V textu je několik písmen škrtnutých, u některých liter je tah pera zjevně veden příliš tvrdě a jednotlivé dráčky jsou tak často, pravděpodobně neúmyslně, zdvojené. Na foliu 23 můžeme rozlišit rozdílnou sílu jednotlivých tahů.¹⁴² Domnívám se, že zde došlo k výměně psacího pera. Na foliu 26 je zjevné, jak zhuštění textu zhoršuje orientaci v celém dokumentu. Tyto zápisy byly pravděpodobně zapisovány rychle, beze snahy o vnější stránku diaria.

Tvar písma se znovu viditelně mění na 27 recto.¹⁴³ Opět si myslím, že se psaní ujímá další ruka, kterou si označíme jako P4. Tato písarská ruka volí silnější tahy a jednotlivé litery píše blíže u sebe. Stále zde převažují prvky kursivní, text je v této části diaria velice dobře čitelný.

Už na foliu 28 recto se duktus písma opět mění.¹⁴⁴ Tahy jsou vedeny svisle. Jednotlivé tahy jsou také značně kulatější a náběžní nasazovací tahy jsou výraznější než u písarské ruky P3.¹⁴⁵ Tento styl písma nahrazuje písarská ruka na foliu 29 verso, která nakonec celý text dokončuje. S ohledem na prvky písma se domnívám, že se jedná o dalšího autora, kterého si označíme jako P5. Folia 29 recto až 33 recto píše písarská ruka P4.¹⁴⁶ Poslední tři folia jsou popsána neúhledně a velikost písma se viditelně zvětšuje. Z toho vyvozují, že když autor viděl, že se blíží ke konci, nebál se písmo roztáhnout, aby na konci svazku nebylo zbytečně prázdné místo. Nemůžeme však vyloučit, že by se psaní ujal někdo jiný. Pokud by tomu tak bylo, přisuzovala bych to písarské ruce P5, s jistotou to však říci nemohu, neboť takto

¹⁴⁰ Viz obrazové přílohy, obr. č. 9.

¹⁴¹ Viz obrazové přílohy, obr. č. 10.

¹⁴² Viz obrazové přílohy, obr. č. 11.

¹⁴³ Viz obrazové přílohy, obr. č. 12.

¹⁴⁴ Viz obrazové přílohy, obr. č. 13.

¹⁴⁵ Viz přílohy, tabulka č. 5, kde je tak ukázáno na příkladu litery „d“ a „p“.

¹⁴⁶ Viz přílohy, tabulka č. 4.

neúhledně psané písmo je těžké přiřadit. Je zde totiž eventualita, že se nejedná o nového autora, pouze někdo začal psát velice neúhledně.

Na základě výše uvedeného zastávám názor, že autor textu určitě nebyl jen jeden. Pokud porovnáme jednotlivé styly, myslím, že se na textu podíleli pravděpodobně pět pisatelů, kdy ruce P1 a P2 jsou autory valné většiny textu. Další autoři se psaní zapojili minimálně, popsali totiž jen několik dní.

V orientaci v textu pomáhají marginální poznámky, ve kterých je vždy zapsáno arabskou číslicí o kolikátý den v příslušném měsíci se jedná.

4.2 Zkratky

V textu najdeme hojné množství zkratk, k jejichž užívání se uchýlovaly všechny písarské ruce. Všichni písaři volili používání podobných zkratk, například při opakování názvů částí bohoslužeb. Tak činili pomocí dvojtečky, kupříkladu „*Prima Cano:*“ (tj. *prima canonica*, z latiny první kanonická). Běžně se zkracovalo i pomocí abreviace, jako to můžeme vidět při psaní měsíců. Některá slova jsou vodorovnou čarou podtrhnuta, zřídka najdeme i přeškrtnuté slovo. Jak již bylo zmíněno výše, v textu se objevovaly odkazy na marginální poznámky, které byly naznačeny buď křížkem, hvězdičkou nebo zkratkou „NB“ („*Nota bene*“).¹⁴⁷ Jednalo se o různé vysvětlivky či doplnění k textu.

Nejčastěji se zkracovalo pomocí kontrakce. Zkráceny jsou tímto způsobem číslovky, například „2da“ („*secunda*“).¹⁴⁸ Hojně používána je zkratka „Pi“, která znamená „*patri*“ (z lat. „otce“ – genitiv singuláru) a byla psána před uvedením jména řádového bratra, kdy páter je označení pro řeholníka s kněžským svěcením.¹⁴⁹ Vedle toho se v textu objevuje zkratka „*Rss'ms d'ns*“ pro „*reverendissimus dominus*“ (z lat. nejctihodnější pán). Zde tato titulatura připadá opatovi, neboť hned po této tituluře následuje slovo „*abbas*“ (z lat. opat).¹⁵⁰ Najdeme i písmena „RP“, která zkracovala slova „*reverendus pater*“ (z lat. ctihodný páter – genitiv singuláru).¹⁵¹ Dále v textu nacházíme „D“ jako „*dominus*“ (z lat. pán

¹⁴⁷ Například na foliu 2 či 7.

¹⁴⁸ Například na foliu 1^r, viz obrazové přílohy, obr. č. 2.

¹⁴⁹ Milan BUBEN, *Encyklopedie heraldiky*, Praha 2003, s. 348.

¹⁵⁰ Například fol. 2^v.

¹⁵¹ Například fol. 5^r.

– nominativ singuláru), majuskulní literu „F“¹⁵² jako „*frater*“ (z lat. bratr – nominativ singuláru), která označuje řádového bratra bez kněžského svěcení.

Dalším typem zkracování je suspenze. Tu vidíme kupříkladu u slova „*horá*“, kdy má čárka¹⁵³ nad literou „a“ funkci zkratky, v tomto případě je vynecháno poslední litera „m“, celé slovo je tak „*horam*“ (z lat. hodinu – akuzativ singuláru). Tento typ zkracování je v diariu nejčastější. Často je tímto způsobem zkracována i koncovka „us“.

V textu je použito i zkratk zvláštního významu. Nejpoužívanější je písmeno „p“, které má vepsanou vodorovnou čáru přes dřík, která je vedena pod základní linkou. To je zkratka pro „*per*“ (z lat. skrze).¹⁵⁴

Co se marginálních poznámek týče, nejvíce je těch, na které je odkázáno křížkem. Jednu nacházíme na foliu 1 recto, dvě na foliu 4 verso, foliu 8 verso a 8 recto.¹⁵⁵ Jednou je na marginální poznámkou odkázáno hvězdičkou.¹⁵⁶ Na foliu 6 je marginální poznámky využito jako nadpisu, kdy je hned pod datem napsáno „*Te Deum Laudam[us]*“,¹⁵⁷ která se příslušný den konala. Marginální poznámky dále nacházíme i na foliu 1 až 4, 9 verso, 11 recto, 17 verso, 19 verso, 20 verso a 22 verso. Na foliu 7 recto a 20 verso jsou vepsány marginální poznámky pod výše zmíněnou zkratkou „NB“.

5. Vnitřní popis

V této části práce budu citovat z pramene a k přiloženým úryvkům vždy ocituji i překlady. Z hlediska analýzy považuji za důležité, aby byly latinské pasáže přeloženy, nicméně jedná se pouze o doslovný překlad, který má za cíl podchytit vnitřní význam textu.

¹⁵² Nutno dodat, že tyto zkratky nacházíme často i v genitivu singuláru.

¹⁵³ Popřípadě svíslá vodorovná linka.

¹⁵⁴ Vidět tuto zkratku můžeme například na foliu 8^r, viz obrazová příloha, obr. č. 6.

¹⁵⁵ Zde se jedná o zdvojený křížek, viz obrazová příloha, obr. č. 6.

¹⁵⁶ Například fol. 3^v.

¹⁵⁷ Například fol. 6^v.

5.1 Datace

Diarium začíná 19. března 1704, jak se dozvídáme hned na prvním foliu. Končí popsáním 28. září 1710. První den diaria je sepsán na pět řádků. Záznam o posledním dni je pouze jednou větou. V tabulce¹⁵⁸ v příloze je kompletní chronologický přehled dní a měsíců, o kterých se v diariu píše. Z tabulky můžeme vyčíst, že neexistuje ani jeden měsíc, který by byl kompletně poznán. Ve čtyřech případech se setkáváme s tím, že data na sebe chronologicky nenavazují. To přisuzuji tomu, že se autor rozhodl některé dny zpětně zapsat. O roku 1705 nedostáváme příliš informací, neboť je zde popsáno pouze pět lednových dnů. Únor a březen v roce 1706 je nadepsán hned dvakrát a jsou tam popsány různé dny. Domnívám se, že se může jednat o zápisy k roku 1705, které by byly pouze chybně nadepsány. Zajímavé je i zakončení diaria, kdy, jak jsem již výše uvedla, píše autor značně neúhledným písmem, které je větší, což působí snahou o eliminování prázdných stran ve vazbě. Poslední písarská ruka se rozhodla celé diarium zakončit 28. listopadem 1710. Těžko říci, co k tomuto závěru vedlo. Kdybychom věděli, jaká persona diarium dopisovala, dalo by se předpokládat, že mohla nedlouho po napsání posledního záznamu zemřít, případně začala působit v jiném klášteře. Také mohla ale jen dostat novou funkci či úkol, čímž by mohla přijít o čas ke psaní. Jisté je to, že už se nikdo po posledním autorovi psaní neujal. Těžko říci, zda již o zápisy nebyl zájem, nebo zda na ně nikdo již neměl čas. Není ani vyloučeno, že se na psaní diaria prostě jen pozapomnělo a nikdo již nechtěl navazovat na velkou časovou prodlevu.

Při popisu dnů jsou kromě klasického datování udány konkrétní dny, a to za pomoci latinského datování. Při práci s textem jsem tak využila chronologických tabulek, abych analyzovala konkrétní dny.¹⁵⁹

5.2 O řádových bratrech

V textu autoři uvádějí jména, popřípadě i hodnosti řádových spolubratrů. Zmiňují je v souvislosti každodenních činností, od sloužení bohoslužby po doprovázení opata na cestách. Dozvídáme se tak řadu jmen. V díle nejsou uvedena žádná

¹⁵⁸ Viz přílohy, tabulka č. 6.

¹⁵⁹ Tyto tabulky, původně zpracované Gustavem Friedrichem, jsou spolu s cennými popisy svátků a datací k dispozici v knize Marie BLÁHOVÁ, *Historická chronologie*, Praha 2001.

příjmení.¹⁶⁰ V databázi řeholníků se nachází osoby, které by mohly být osobami uvedenými v diariu. Nemohu však tuto svou tezi nijak dokázat. Pokud se mi však podařilo tímto způsobem spárovat (s ohledem na životní data a místo pobytu) jména z diaria s řádovými bratry uvedeným v databázi, cituji tyto odkazy v poznámkách pod čarou. V textu jsou jména obvykle uváděna latinsky.

Z textu diaria můžeme bratry pracovníě rozdělit do několika skupin. Tou první jsou řeholníci uvedení jako „páter“ čili řádový bratr s kněžským svěcením. Jedná se o tato jména: Michaelus,¹⁶¹ Rupertus, Gregorius, Benedictus, diákon Caelestinus, subdiákon Jacobus, Beda, Doderus, Leonus, Tola, Vitus, Johannus, doktor Granarius, Josephus, Franciscus, Sixtus, Supius, Prosesus, Bernardus,¹⁶² Anastazius, Bartolomeus, Adamus, Augustinus, Procopius,¹⁶³ Wolfgangus,¹⁶⁴ Bennonus, Amilianus,¹⁶⁵ Florianus, Rupertus, Leopoldus diákon, Placidus subdiákon,¹⁶⁶ Petrus, Hermanus, Martinus, Thomas farář,¹⁶⁷ Philipus, Rupertus Junior, Kilianus, Agidius,¹⁶⁸ Krystophus, diákon Henrius, Amandus, pastor Placidus, pastor Florianus,¹⁶⁹ ctihodný Romanus.

Jako „bratr“ jsou zde uvedeni: Jacobus, Amilianus, Florianus, Gaudentius¹⁷⁰ a Laurentius,¹⁷¹ subdiákon Alexius.

Bez uvedení titulatury jsou jména: pan Leonardus, důstojný pán Francescus a Amilianus.¹⁷² V textu je též uveden rajhradský benediktin, Christopherus Böck OSB.

¹⁶⁰ Výjimkou je rajhradský benediktin Christopher Böck.

¹⁶¹ Viz: Ivana PEŠOUTOVÁ, Klimatschke Michael, OSB, <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/1.dll?hal~1000129634>.

¹⁶² Viz: Ivana PEŠOUTOVÁ, Patzelt Bernard, OSB, <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/1.dll?hal~1000129624>.

¹⁶³ Viz: Ivana PEŠOUTOVÁ, Jaschke Procopius, OSB, <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/1.dll?hal~1000129592>.

¹⁶⁴ Viz: Ivana PEŠOUTOVÁ, Pergler Wolfgangus, OSB, <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/1.dll?hal~1000129606>.

¹⁶⁵ Viz: Ivana PEŠOUTOVÁ, Vogt Aemilianus, OSB, <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/1.dll?hal~1000129697>.

¹⁶⁶ Viz: Ivana PEŠOUTOVÁ, Kuschelbauer, Placid, OSB, <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/1.dll?hal~1000129617>.

¹⁶⁷ Viz: Ivana PEŠOUTOVÁ, Reischl, Thomas, OSB, <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/1.dll?hal~1000129627>.

¹⁶⁸ Viz: Ivana PEŠOUTOVÁ, Filbrig, Aegidius, OSB, <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/1.dll?hal~1000129671>.

¹⁶⁹ Jedná se o bratra Floriána?

¹⁷⁰ Viz: Ivana PEŠOUTOVÁ, Werner, Gaudentius, OSB, <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/1.dll?hal~1000129685>.

¹⁷¹ Viz: Ivana PEŠOUTOVÁ, Kihnast, Laurentius, OSB, <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/1.dll?hal~1000129703>.

¹⁷² V době vzniku diaria působili v klášteře i další řeholníci. Viz databáze řeholníků.

5.3 Bohoslužby

Podání zpráv o bohoslužbách je hlavním obsahem celého diaria. Tato skutečnost není ničím překvapivá, neboť právě bohoslužby byly důležitou náplní denního rozvrhu benediktinů. Z toho důvodu považuji za důležité uvést některé základní informace o liturgických obřadech, které benediktini obvykle vykonávali.

Bohoslužby jsou detailně popsány v Benediktově řeholi, a to počínaje osmou kapitolou Řehole. Zásadní pro dělení dne jsou tzv. modlitby hodinek. Jedná se o pravidelná shromáždění bez udílení eucharistie, vždy v pevně daných hodinách, kterým se jinak říká i hodinky kanonické.¹⁷³ Mají se také konat noční bohoslužby, tzv. vigilie. Hned z rána se koná dávání chvály. V Řeholi se také uvádí, jaké žalmy se mají v určitém období říkat a s jakou četností. Bohoslužby se liší i v závislosti na tom, jestli se koná ve všední den či o víkendu. Různě obměny přichází i během svátků. V šestnácté kapitole Řehole jsou popsány jednotlivé „hodinky“. Začíná se, jak bylo zmíněno výše, dáváním chvály, pak následuje prima, tercie, sexta, nona. Právě tyto úkony tak bývají v textu zmiňovány nejčastěji. V textu diaria jsou tyto hodinky zapisovány jako slovní spojení „kanonická“, například „první kanonická“. Liturgický den pokračuje vigiliemi neboli nočními bohoslužbami a končí kompletářem. Kompletáři se právě proto, že je to poslední modlitba před spaním, říká poslední hodinka.¹⁷⁴ Řehole se věnuje popisu bohoslužeb až do dvacáté kapitoly.

Dozvídáme se tak, v jakých časech se bohoslužby konaly, co bylo jejich náplní či součástí, případně kdo tyto bohoslužby sloužil. Právě první folia se orientují výhradně na popis liturgických obřadů. Zpočátku jsou jednotlivé dny popsány velice podrobně, zejména v porovnání s ostatními záznamy, jež jsou většinou velice strohé. Hned první věta diaria začíná právě liturgickým popisem:

„Hac die inceperunt ceremonia pro Sacra Septimana, quo erat dies Mercuriis, adeos completorum habitu[m] fuit hora 2da.“¹⁷⁵

„Tento den začala sedmá svatá, to bylo ve středu, kompletář byl hodinu druhou.“

¹⁷³ Rupert BERGER, *Liturgický slovník*, Praha 2008, s. 286.

¹⁷⁴ R. BERGER, *Liturgický slovník*, s. 203.

¹⁷⁵ Diarium, fol. 1^r.

Takovýchto prostých popisů je v textu mnoho. Dozvídáme se z nich, že kompletář, litanie a německé a české bohoslužby byly nejčastěji slouženými liturgickými obřady. Častější jsou tyto popisy s uvedením jména toho, kdo vedl jednotlivé bohoslužby:

„[...] hac die habuit sacru[m] summu[m] p[ater] superior, [...], boemica post sacru[m] summu[m], quos haberunt p[ater] Colestinus et p[ater] Thomas.“¹⁷⁶

„[...] tento den měl slavnou mši páter superior, [...], české po slavné mši, kterou měli páter Colestinus a páter Thomas.“

Nacházíme tu i zmínku o zádušní mši, například:

„27 officiu[m] solenne et 28 requiem pro eo celebratu[m].“¹⁷⁷

„27. služba pravidelná a 28. requiem pro tu oslavu.“

Popis celého dne si můžeme ukázat na příkladu 20. března. Často je popsán celý den jednou větou, níže je jeden z obsáhlejších popisů:

„Mane more consueto dei signu[m] pro Ave Marie in ambitu. Hora septima incipitur prima cano[nicam] cu[m] tertia, lectio meditacionis, et per 1 quadratem solidu[m] meditatur. Media 9na 6ta, et 9na canonica sacru[m] solenne, quod h[abui]t p[ater] superior, sub quo omnes r[eve]r[endi] communicant. Post sacru[m] defest venerabile ad sacristiam processionaliter cu[m] candelis accensis ut in rubricis prescriptu[m] seq[uitur] denudatio altariu[m] per supiere[m] facienda, et denu[o] vespero. Hora consueta 11 c[an]on[ic]a, lectio mensalis. Hora 2da compl[etor]i[um] hora 4ta Mat[utin]i[um] ut heri n[ota] b[ene]: Sine litanis laur[ita]niis. Collectio more consueto. Hora 7ma itum ad sacristiam, ubi cora[m] venerabili omnis a sup[er]ior]i triange? laur[etani] et de s[an]cto Nomine Jesu, cu[m] examine conscio. Deato a superiore signo omnes in silentio stricto abeunt.“¹⁷⁸

„Ráno obvyklým způsobem dáno znamení pro Ave Maria v ambitu. V hodině sedmé začala první kanonická hodinka spolu s třetí, procvičování čtení, a

¹⁷⁶ Tamtéž, fol. 3^v.

¹⁷⁷ Tamtéž, fol. 36^r.

¹⁷⁸ Diarium, fol. 1^r.

dobrou čtvrt hodinu bylo cvičení. O půl deváté šestá a devátá kanonická hodinka. Slavnostní bohoslužba, kterou měl páter superior, při které všichni ctihodní bratři přijali svátost. Poté je úctyhodná svátost odnesena v procesí do sakristie se zapálenými svíčkami, jak to předepisuje rubrika a červenou hlínkou předpis následuje odkrytí oltáře, jež provedl superior. Konečně večer. V obvyklou hodinu druhé jídlo, čtení k jídlu. O druhé hodině kompletář, o hodině čtvrté matutinum jako včera *nota bene*: bez loretánských litaní shromáždění obvyklým způsobem. O sedmé hodině jde do sakristie, kde před svátostí každý od superiora a o svatém jménu Krist s vědomou zkouškou. Jakmile dáno od superiora znamení, všichni v přísné tichosti odchází.“

5.4 Svátky

Bohoslužby se přirozeně váží se svátky. Právě uvedením svátku obvykle popis dne začíná a jedná se tak o druhou stěžejní část obsahu:

*„Die festo Nativitatis Christi concio germanica mane post primu[m] sacru[m], quod habuit p[ater] Michael.“*¹⁷⁹

„O svátku Narození Krista německé kázání ráno po první svaté mši, kterou měl páter Michael.“

Nejvýznamnějším církevním svátkem jsou Velikonoce. Právě o tomto období máme zmínku v textu hned třikrát. Jedná se o roky 1704, kde Velikonoční neděle připadá na 23. března, dále jde rok 1706 (Velikonoční neděle 4. dubna) a o rok 1708 (Velikonoční neděle 8. dubna). Z roku 1705 máme jen popis měsíce ledna, o Velikonocích se tak pochopitelně nedozvídáme. Roku 1707 byla Velká neděle 24. dubna, v textu máme popsán alespoň Velikonoční pondělí. V diariu je psáno pouze o posledních měsících roku 1709 a v posledním popisovaném roce nám opět popis Velké neděle chybí (jednalo se o 20. duben). Níže cituji popis Velikonoc roku 1704:

„Ad prima[m] canonica[m] it[em] ut lege sancitu[m] est quo absolvit cu[m] tertia. Hac finita sequit primu[m] sacru[m] post concio germanica, qui hoc anno habuit p[ater] Michael. Media 9na pulsat p[ro] 6ta et 9na canonica, sequit summa[m] sacra[m] habendu[m] a p[atr]i superior. Concio boemica,

¹⁷⁹ Diarium, fol. 8^r.

*dein processio ad benedicandas carnes extra ecclesiam, quam ducit p[ater] superiore. Ante vesp[er]as concio boemica, vesp[er]a[e] figurales et pontificales sic modo uti consuevit per sup[er]i[orem], post vesp[er]as completoriu[m], uti indultu[m] est omnibus dominicis et festivis cu[m] litanis.*¹⁸⁰

„K první kanonické, rovněž i čtení svaté, které je zakončeno s třetí. Nakonec následuje po německém kázání první svatá mše, kterou měl tento rok páter Michael. O půl deváté odbylo pro šestou a devátou kanonickou, následuje slavná mše, kterou měl páter superior. Kázání české, pak průvod k uctění těla vně kostela, který vedl páter superior. Před nešporami kázání české, nešpory figurální a pontifikální, takovým způsobem, jak je zvykem, když je vede superior, po nešporách kompletář, jak je zavedeno o všech svátcích, tedy s litaniami.“

Ostatní roky probíhaly Velikonoce velice podobným způsobem.

5.5 Oslavy

Významnými informacemi jsou popisy oslav spojených s důležitými svatými a s osobnostmi kláštera. Cenným je popis oslav svátku svatého Benedikta. Samotný svátek byl do roku 1965 datován 21. březnem.¹⁸¹ Vzhledem ke stručnosti některých záznamů je na místě uvést, že svátek svatého Benedikta je zde rozebrán dopodrobna. Úvodem je zde zmíněno:

„Festum s[ancti] p[atris] [nostri] Benedicti (q[uo]d incidit in dominica[m] passionis hoc anno) Policii ex ordinatione r[everendissimi] d[omi]ni sic fuit celebratu[m].“

„Svátek našeho svatého otce Benedikta (který tento rok připadl na pašijovou neděli) byl v Polici oslaven z nařízení nejtihodnějšího pána.“

Následně je na tento svátek odkazováno už od 19. března. Právě od toho dne se popis svátku dělí na sedm částí, kdy čtvrtá až sedmá část patří popisu svátečního dne. Některé části tohoto popisu přikládám níže:

¹⁸⁰ Tamtéž, fol. 2^v.

¹⁸¹ M. BLÁHOVÁ, *Historická chronologie*, s. 851.

„2. *Conciones durent ultra 3. quadrantis hora[e], im[m]o illa, qua[e] secundaria est se u matutina, n[e] excedat multu[m] media[m] hora[m], ut sit spatium aliq[uo]d inter matutina[m] concione[m] et horas parvas [?] tale, ut una missa in parva eccle[si]a p[er]solvi possit, qua[e] deinceps post festu[m] s[ancti]s[simi] p[atris] [nostri] Bened[icti] in illa haberi poterit, p[er] sacerdote[m] a superiore designandu[m], citius tu[m] ibi sacru[m] ne incipiet, nisi finita concione matutina in nostra eccl[esi]a.“*

„2. Shromáždění ať trvají za třetí čtvrtinu hodiny, avšak to, které je podružené jako ta matutina, ať o mnoho nepřekročí půl hodiny, aby byl nějaký prostor mezi ranním shromážděním a malými hodinkami [?], totiž takový, aby bylo možné odsloužit jednu mši v malém kostele, která se ostatně po svátku našeho nejsvětějšího otce Benedikta bude moci konat skrze kněze od ustanoveného superiora, ať tedy nezačíná mše dříve než po skončení ranního shromáždění v našem kostele.“

„3. *In vigilia s[ancti]s[simi] p[atris] Bened[icti] o[mne]s nos religiosi vivimus ad confessione[m], ubi iam nemo amplius erat in templo, q[uo]d etiam in alii festivitibus observadu[m] erit. Sub miservere et motteto de s[ancti] Benedicto o[mn]es confessarii sedebant extra in confessorialibus suis usque du[m] nemo amplius ho[r]um adesset.“*

“3. Den před svátkem svatého otce Benedikta jsme všichni zbožně šli zde ke zpovědi, když již nikdo více nebyl v kostele, což bude i o jiných svátcích dodrženo. Při *miserere* a *motetu* o svatém Benediktovi všichni zpovědníci seděli bokem ve svých zpovědnících, až dokud nikdo více z nich tu nebyl.“

„4. *21. martius media 4ta surreximus et in puncto 4tae matutina[m] cum laudibus absolvimus. Desuper meditatio in cellis, 3. quadrante ad sextam habuimus prima[m], tertiam et sexta[m] cum pretiosa, desuper 1mu[m] sacru[m], q[uo]d fuit de dominica cum asperges me: sicut in quadragesima haberi solet sacru[m] de dominica, deinde concio germanica, post hanc nona canonica n[ota] b[ene]: sub his horis exceperunt confessiones d[omi]no confessorii. P[ater] Ca[e]lestinus statim post matutina[m] celebravit ut in prima canonica adire posset.“*

„4. 21. března jsme vstali o půl čtvrté a přesně ve čtyři jsme se odmodlili matutinum a ranní chvály. Poté meditace v celách, ve třičtvrtě na šest jsme měli první, třetí a šestou hodinku s drahocennou, pak první mše, která byla z neděle s pokropením lidí svěcenou vodou, jak je zvykem v pústu mít neděle, pak německé kázání, potom devátá kanonická *nota bene*: Při těchto hodinkách byly započaty zpovědi pánu zpovědníkovi. Otec Caelestinus odsloužil mši hned po matutině, aby mohl být přítomen na první hodince.“

„5. *Hora 9na fuit sollemnis compulsus pro sum[m]o sacro de s[ancti]s[simi] p[at]re Benedicto, quod habuit p[ater] Martinus cum purificatione. Fuit expositum venerabile. Item com[m]unio sodaliu[m] matris Dolorosa[e]. Finito sacro Pange Lingva etc cu[m] benedictione. P[at]er Thomas habuit congregationis sacru[m] sub summo sacro: concio bohémica p[er] p[at]er Thoma[s] parochu[m].“*

„5. O deváté hodině se konalo slavnostní shromáždění ke slavné mši o nejsvětějším našem otci Benediktovi, kterou sloužil páter Martin s očištěním Panny Marie. Byla vystavená svátost. Také se konalo přijímání členů bratrstva Matky Bolesné. Po skončení mše *Pange Lingva et cetera* s požehnáním. Páter Thomas sloužil mši shromáždění při slavné mši, kázání české od pátera Thomase, faráře.“

„6. *Mane[m] sub primo sacro p[at]er Martinis com[m]unicavit populu[m] extra, quod etiam factu[m] sub su[m]mo sacro. Post concionem fuit sacru[m] lectum. Templu[m] fuit semp[er] plenum hominibus a[d] mane usque post concionem ordinariam [...].“*

„6 Ráno během první mše svaté páter Martin podával svátost oltární lidu zvlášť, což se stalo také při hlavní mši. Po kázání byla čtená mše. Kostel byl stále plný lidí, od rána až po řádné kázání, [...].“

„7. *Vespera[e] pontificales seu cu[m] purificatione ad primaria altaria prouit Policii moris est. Litania[e] de s[ancti]s[simi] p[at]ris Benedicto et completorium cum litanii de B[eata] Virg[inae].“¹⁸²*

¹⁸² Diarium, fol. 12.

„7 O nešporách pontifikální neboli s Očištěním Panny Marie u prvního oltáře, jak je v Polici zvykem. Litanie o svatém otci Benediktovi a kompletář s litaniami o blahoslavené Panně.“

Už podle podrobného popisu vidíme, že tento svátek byl pochopitelně pro benediktiny důležitý, a tak se nám o něm dochovaly takto podrobné záznamy. Roku 1710 je popis svátku stručnější:

„21. *In festo s[ancti]s[simi] p[atris] n[ostri] Bened[icti] media[m] 11a[m]? excitatu[m]. Renovatio votoru[m] post prima[m] canonica[m] ante altare in choro more margarethanoru[m].*“¹⁸³

„21. O svátku našeho svatého otce Benedikta o půl jedenácté vzbuzení. Obnovení slibů po první kanonické hodině před oltářem v chóru po způsobu Margaretánů.“

Další význačnou událostí byla pietní oslava věnovaná v té době nedávno zemřelému opatovi Tomáši Sartoriovi.¹⁸⁴ Oslava se konala 6. června 1707.

„6. *Elivavit re[verendissimu]s do[minu]s ossa humana, an sacra aut prophana, pro certo inscitum, praesertibus r[eve]r[endi] p[atris] p[ater] Ruperto, Josepho, Thoma, Adamo, Simone et Placido, q[uae] olim recondita fuerant in quodam altari statim post majore[m] lapide[m] seu mensam altaris, et inventa du[m] illud altare dirueretur ob certa[m] fine[m] p[er] piae memoriae a functu[m] re[verendissimu]m d[omi]nu[m] abbate[m] Thom[am] q[uid] eade[m] ossa postmodu[m] peres muru[m] recondi fecit. A[nn]o 1684.*“¹⁸⁵

„6. Vyzdvihl nejtihodnější pán lidské kosti, zda svaté nebo obyčejné, nebylo s jistotou známo, za přítomnosti veledůstojných páterů Ruperta, Josepha, Thomase, Adama, Simona a Placida, kteréžto kosti byly kdysi uloženy v jakémsi oltáři, hned za hlavním kamenem neboli oltářní mensou, a nalezeny, když byl onen oltář za jistým účelem zbořen na pokyn blahé paměti

¹⁸³ Tamtéž, fol. 33^v.

¹⁸⁴ Zemřel roku 1700. Přesné datum není známo, je tak možné, že to mohlo být právě 6. června nebo jiný blízký červnový den.

¹⁸⁵ Diarium, fol. 21^v.

zesnulého nejctihodnějšího pana opate Thomase, který pak tytéž kosti nechal skrýt za zdí. Roku 1684.“

Dále zde nacházíme zmínky o svátku svatého Vojtěcha, který připadá na 23. duben, či o svátku Marie Sedmibolestné:

„23. *In festo s[ancti] Adalberti p[ater] superior cu[m] 8. parvulis habuit Sacru[m]*.“¹⁸⁶

„23. O svátku svatého Vojtěcha měl páter superior s 8 maličkými svatou.“

„*D[omi]n[i]ca[m] 3tia[m], festum Matris Dolorosa[m] celebratu[m][?] incorporati sunt circiter 100. Sit D[o]ll[oro]sa benedicti! Mater dolorosissima augeat numeru[m] sacru[m] clientum!*“¹⁸⁷

„Neděli třetí, o svátku Marie Sedmibolestné oslavilo se [?] vtělení přibližně sté. Ať je Sedmibolestná chválena! Marie Sedmibolestná rozmnožuje počet svatých chráněnců!“

5.5 Police jako střed cest benediktinů

I přes to, že v porovnání s broumovským klášterem neměla Police takový vliv, byl pro svou taktickou pozici polický klášter středobodem cest benediktinů, jak nám dokazuje samotný text. K popisu cest se dostáváme na foliu 2 verso:

„24. *Hoc die venit Policiu[m] r[verendi]ss[im]us d[omi]nus abbas, et pontifica vit, habuitque concionem germanicam ad populu[m]. A meridie Braunam discessit.*“¹⁸⁸

„24. Tento den přijel do Police nejctihodnější pan opat, a opatoval a měl německé kázání k lidu. V poledne odjel do Broumova.“

Opat se spolu s některými řádovými bratry přesouval několikrát do týdne, což je samo o sobě obdivuhodné, když vezmeme v potaz tehdejší způsob dopravy. V této době ještě pochopitelně nebyla vytvořena železniční trať, opat se tak stále přesouval v kočáře taženého koňmi.¹⁸⁹ Vzhledem ke vztahům mezi jednotlivými

¹⁸⁶ Tamtéž, fol. 33^v.

¹⁸⁷ Tamtéž, fol. 33^r.

¹⁸⁸ Tamtéž, fol. 2^v.

¹⁸⁹ Na koni se přesouval i po vybudování železnice, viz O. KOUPIL, *Historik*, s. xv.

kláštery, které byly nastíněny v prvním kapitolech, není překvapivé, že nejčastějšími cestami byly ty z břevnovského kláštera v Praze do kláštera broumovského a zpět. Police tak plnila roli jakéhosi středobodu, neboť tyto cesty vedly vždy přes tento klášter, ať už se jednalo o přesání či jen odpočinek, například ve formě společného jídla. Běžná byla i účast na bohoslužbách:

„Circa fine[m] mensa[m] veneru[n]t Policiu[m] d[ominus] Joannes et d[ominus] Leonardo. Absolutis vesp[er] et complet[orium] cum litanis, ivim[us] ad d[ominus] capitaniu[m] Policensu[m] invitati[s] ab eodem vespit in eo d[ominus] capitanus Braunensis. 25. R[verendissi]m[u]s d[ominus] finita[m] mensa[m] cu[m] o[mn]ibus praeominatis Brauna[m] reversus e[st].“¹⁹⁰

„Kolem konce jídla přijeli do Police pan Joannes a pan Leonardus. Rozhřešení večer a kompletář s litaniami, přišli jsme k pozvání pana hejtmana polického od téhož večera, ve kterém hejtman broumovský. 25. Nejctihodnější pán se na konci jídla se všemi dříve jmenovanými vrátil do Broumova.“

Nacházíme zde i záznam o cestě do Vídně. Zde můžeme pozorovat, že Polici zjevně využili jako místo k zastavení během zdlouhavé cesty:

„18. Re[veren]d[isi]m[u]s d[omi]n[u]s vesperi Polociu[m] venit, altera[m] di emane cu[m] r[everendus] p[ater] Adalberto et p[ater] Philippo Viennam discessit. 19. augusti re[veren]d[isi]m[u]s d[omi]n[u]s Vienna Policiu[m] reversus cum isdem religiossis.“¹⁹¹

„18. nejctihodnější pán přijel večer do Police, dalšího dne ráno s důstojným páterem Adalbertem a páterem Phillipem vyrazili do Vídně. 19. srpna se nejctihodnější pán vrátil z Vídně zpět do Police s týmiž věřícími.“

Níže jsou ukázky některých dalších cest benediktinů a jejich účasti při dění v klášteře:

¹⁹⁰ Diarium, fol. 19^r.

¹⁹¹ Diarium, fol. 17^v.

„2. *Venerunt Policu[m] mane circa mediu[m] 9na a[dmondus] r[everendus] p[ater] superior cu[m] p[ater] Hermanno. Media 9na[m] habuimus 6tam et 9na[m] sacru[m] vesp[er]as. [...]*“¹⁹²

„2. Ráno kolem půl deváté přijeli do Police veledůstojný páter superior s páterem Hermannem. O půl deváté jsme měli 6. a 9. svaté nešpory. [...]

„17. *Re[veren]d[issi]m[us] d[omi]n[us] cu[m] p[atr]i Vito et d[omini] Leonardo Policiu[m] mane ante mensam venit, finita mensa d[ominus] Leonardus Pragam discessit.*“¹⁹³

„17. Nejctihodnější pán s páterem Vítem a panem Leonardem přijel ráno před jídlem do Police, po jídle se pan Leonard vrátil do Prahy.“

„25. *Omnia sicut hic diebis quoad divina. Post prandiu[m] p[ater] Wolfg[angus] et p[ater] Adalb[ertus] Brauna reversi ist. Sacru[m] pro bannitu p[ater] Procop[ius].*¹⁹⁴ 26. *Media 9a signu[m] datu[m], pro parvis horis p[ro]p[ter] tarde venientes thurifices sicut iam heri, cu[m] tunc hora 8a adesse deberent. Sacru[m] p[ater] Procop[ius] post hoc sacru[m] conventuale. Ad prandiu Brauna adoenerunt p[ater] Rupert[us] p[ater] Leop[oldus] et p[ater] Jacobus.*“¹⁹⁵

„25. Všichni tak zde potom, co bohoslužba. Po obědě páter Wolfgangus a páter Adalbertus se vrátili do Broumova. Svatou pro vypovězeného otce Prokopa. 26. O půl deváté znamení dáno, k malým hodinkám kvůli pozdě přicházejícím, tak jako včera, ačkoli tehdy měli být přítomni v osm hodin. Svatou mši měl páter Prokop, ten měl poté společnou svatou. K obědu odešli do Broumova páter Rupertus, páter Leopoldus a páter Jacobus.“

Běžně během dvou dnů navštívil opat s doprovodem Broumov i Polici a následně se vrátil do Prahy:

¹⁹² Tamtéž, fol. 23^r.

¹⁹³ Tamtéž, fol. 20^v.

¹⁹⁴ Tamtéž, fol. 22^v.

¹⁹⁵ Tamtéž, fol 22^r.

„24. *Vesperī ad nocte[m] circa hora[m] 8va[m] Brauna venerunt Policiu[m] a[dmondus] r[everendus] p[ater] Proior et r[everendus] p[ater] Rupertus. Mane circa hora[m] 5ta[m] Pragam d[omi]no vocati discesserunt.*“¹⁹⁶

„24. Večer k noci kolem osmé hodiny přišel z Broumova do Police veledůstojný páter převor a důstojný páter Rupert. Ráno kolem páté hodiny odešel pán na vyzvání do Prahy.“

Opat se také sám často do bohoslužeb aktivně zapojoval:

„[...] *venerabile in manibus versus populu[m] incipit bohemicu[m] cantu[m], que[m] prosequotus cantor cum populo. Fit processio in eccl[esi]a ma[gna] bis per laterales ambitus, tertia vic per mediu[m] us[que] ad altare s[ancti]s[simi] Trinit[at]is ubi finito hymno intonatur Te Deu[m] laudamus. Ad n[ostra] salvu[m] me fe[ci]t datus benedictio. Finito hymno dicitus collecta ex rituali prag.*“¹⁹⁷

„[...] nejtihodnější začal s rukama směrem k lidu píseň českou, kterou doprovázel přední zpěvák s lidem. Procesí se konalo ve velkém kostele dvakrát skrze boční lodě, potřetí v prostřední lodi až k oltáři nejsvětější Trojice, kde po skončení hymnu zaznělo *Te Deum laudamus*. K našemu pozdravu bylo mnou vykonáno dávání chvály. Na konci chvalo zpěvu se říkala sbírka kázání dle pražského ritu.“

„25. *In festo annuntiat[io] B[eatae] V[irgin]ae M[ariae] re[veren]d[issi]mus do[mi]nus habuit pontificale sacru[m]: poenitentes in copia. Finito prandio discessit cu[m] p[at]ri Agidio Praga[m].*“¹⁹⁸

„25. O svátku zvěstování blahoslavené Panně Marii měl nejtihodnější pán svatou pontifikální: pokání v hojnosti. Na konci oběda odjel s páterem Agidiem do Prahy.“

Nachází se zde i záznam o vizitacích:

„1. *Octobris. Re[verendissimu]s d[ominu]s visitator cu[m] praenominetis adm[odo] r[everendissimo] p[at]re Priore, Rup[eto], Adalb[erto] et Joanne*

¹⁹⁶ Diarium, fol. 26^r.

¹⁹⁷ Tamtéž, fol. 24^r.

¹⁹⁸ Tamtéž, fol. 33^v.

*Pragam ad provinciale capitulum celebrandu[m] mano[m] circa horam Stam
pevrexerunt, q[ui]bus p[ater] Martini comitiva[m] dedit.*¹⁹⁹

1. října. Nejctihodnější pan vizitátor s dříve jmenovanými veledůstojným páterem Priorem, Rupertem, Adalbertem a Johanem slavit do Prahy k provenienční kapitule, ráno kolem páté hodiny se vrátili, vydal se jim za doprovod páter Martin.“

Benediktini často navštěvovali i nedaleký Machov, kde se obvykle ujímali bohoslužeb:

*„28 Martis. Dominica palmarum, p[ater] Thom[as] divina habuit Machovi
sacrum lectu in parva eccl[esi]a.“*²⁰⁰

„28. března. Květnou neděli měl páter Thomas bohoslužbu v Machově, svaté čtení v malém kostele.“

V diariu se často hovoří o Lehnickém Poli, které je v textu zmiňováno zásadně německy, jako „Wahlstatt“, případně v podobě „Wostath“ Původně zde vzniká ve třináctém století benediktinské probošství, to ale končí svou existenci ruku v ruce s husitskými válkami.²⁰¹ Majetek kláštera se záhy dostal pod feudální správu. Již za opata Tomáše Sartoria se podařilo zahájit obnovu probošství a vše bylo dovršeno rokem 1703, kdy opat Otmar Zinke koupil celé panství od zadluženého šlechtice Hanse Sigmunda von Brauna za 27 600 zlatých.²⁰² Takticky se jednalo o ideální polohu při dotváření sítě benediktinů v našich zemích. Během válek o rakouské v letech 1740-1748, je Slezsko odtrženo od našich zemí a konečně roku 1810 je nakonec probošství sekularizováno.²⁰³ V diariu tedy máme zachyceny první roky, kdy byli vlastníky benediktini. I z tohoto pohledu jsou záznamy o Lehnickém Poli velmi důležité. K Praze, Polici a Broumovu se přidává již čtvrté místo, které se stává běžnou součástí opatových cest. Z textu se dozvídáme, že kromě bohoslužeb se z Police konaly do Lehnického Pole velice často průvody. Ojedinelé nebyly ani různé slavnosti. Průvod do Lehnického Pole byl i součástí velikonočního týdne, a to hned několikrát:

¹⁹⁹ Diarium, fol. 18^v.

²⁰⁰ Tamtéž, fol. 13^v.

²⁰¹ Martin MÁDL, *Benediktini II.*, Praha 2017, s. 869.

²⁰² Tamtéž, s. 870.

²⁰³ Tamtéž, s. 874.

„15. Dom[inica] im albis processio ad Wostath. [...] 13. Dom[inica] 5 post Pascha. Processio Wostenssis quam loco parochi duxit p[ater] Placidus.“²⁰⁴

„15. O Bílé neděli průvod do Lehnického Pole. [...] 3. května. 13. Pátá neděle po Velikonocích. Průvod do Lehnického Pole, který místo kněze vedl páter Placidus.“

Poslední záznam o Lehnickém Poli pochází z 31. září 1710:

„Habebat in Wostatt Te Deum laudamus [ubi divina erant].“²⁰⁵

„Měl v Lehnickém Poli *Te Deum laudamus* [kde byla bohoslužba].“

Běžné byly i průvody obecně, které většinou vedly hned přes několik míst během jediného dne; právě Lehnické Pole či Machov byly obvyklými zastávkami. Povětšinou se začínalo v Machově, kde se po liturgických obřadech pokračovalo do Lehnického Pole.²⁰⁶ Pokud průvod těmito místy nešel, autor se o tom hned zmínil, například prostřednictvím marginální poznámky. V textu se také několikrát objevuje zmínka o Sloupnu. Tento statek koupil roku 1672 opat Tomáš Sartorius za 24 000 zlatých.²⁰⁷ Ve Sloupně byla velmi úrodná půda a Sloupno se tak záhy stalo hospodářsky velice významným místem.²⁰⁸ Proto není divu, že nacházíme v diariu záznamy o cestách přes Sloupno. V osmdesátých letech devatenáctého století měl statek Sloupno rozlohu přes tisíc hektarů.²⁰⁹ Velkostatek měli benediktini pod svou správou ještě ve dvacátém století. Poprvé se o Sloupně píše na foliu 20:

„P[ater] Martinus vero pro Slaupna determinatus est.“²¹⁰

„Páter Martinus byl však určen pro Sloupno.“

„22 Dom[inica] 4. Pasch[alis] translatio s[ancti] Norberti. [...] Finito prandio p[ater] Martinus Slaupnam pervexit ad oeconomia[m] ibide[m] inspiciendam.“²¹¹

²⁰⁴ Diarium, fol. 24^r.

²⁰⁵ Tamtéž, fol. 34^r.

²⁰⁶ To můžeme vidět například na foliu 3^r.

²⁰⁷ Jan BARTÁK, *Velkostatek Police nad Metují 1568–1948. Inventář*, Náchod 2006, s. 4.

²⁰⁸ Tamtéž, s. 5.

²⁰⁹ Tamtéž, s. 7.

²¹⁰ Diarium, fol. 20^r.

²¹¹ Diarium, fol. 21^v.

„22 čtvrtá neděle velikonoční. Přenesení svatého Norberta. [...] Po obědě páter Martin pokračoval do Sloupna k inspekci rovněž tamního statku.“

„17. *Finita mensa mane[m] circa hora[m] 10. Slaupna[m] ad piscatione pevrexit. r[everendus] p[ater] superior et p[ater] Rup[ertus] cu[m] p[ater] Thoma Braunam reversi sunt. 23. r[everendissi]m[u]s d[omi]n[u]s Slaupna ex piscaone Policiu[m] venit.*“²¹²

„17. Na konci jídla ráno kolem desáté hodiny odjeli k rybníku do Sloupna. Důstojný páter superior a páter Rupert s páterem Thomasem se vrátili do Broumova. 23. nejctihodnější pán přijel ze Sloupna od rybníku do Police.“

„25. *Venit re[veren]d[issi]mus d[omi]nus ut a[dmondus] r[everendus] p[ater] priore p[ater] Rup[ertus] et p[ater] Bonifacio Praga Policiu[m] s[anctus] Columbanus cu[m] d[ominus] capitane Slaupna manserunt.*“²¹³

„25. Přijel nejctihodnější pán a veledůstojný páter převor, páter Rupert a páter Bonifác z Prahy do Police. Páter Columbanus s panem hejtmanem stále zůstávali ve Sloupně.“

„7. *Slaupna reversus est p[ater] Columbanus cu[m] d[omi]no capitaneo nostro Policensi pisces Slaupna allati.*“²¹⁴

„7. Ze Sloupna se vrátili páter Columbanus s našim panem polickým hejtmanem a přinesli ryby ze Sloupna.“

Sloupno bylo významným místem zejména tedy po stránce hospodářské. Je tedy pochopitelné, že ho benediktini často navštěvovali.

5.6 Knihovna polického kláštera

Jak je u benediktinů zvykem, s ohledem na jejich zájem o vzdělanost, měly jejich kláštery při sobě vždy knihovny. Zrovna k té polické ovšem bohužel nemáme příliš pramenů. V archivní pomůcce sice nacházíme odkaz na archiválie k polické knihovně,²¹⁵ jedná se nicméně pouze o několik folií. Dočteme se v ní však též o

²¹² Tamtéž, fol. 21^r.

²¹³ Tamtéž, fol. 27^v.

²¹⁴ Tamtéž, fol. 27^v.

²¹⁵ Kolektiv III. oddělení Národního archivu, *Řádový archiv Benediktinů 16. – 20. století. ŘBB. 1200-1948*, Praha 1958, s. 21.

seznamech knih. Dokonce tu nacházíme i některé účty, snad doklady k prodeji knih při zrušení kláštera. V pražské Národní knihovně České republiky, konkrétně ve fondu „Veřejná a universitní knihovna Praha (1522)1777–1918(1919)“, se nachází spisy „o prodeji makulatury z klášterní knihovny a o odeslání vybraných knih do Dvorské knihovny ve Vídni“. ²¹⁶ Do národní knihovny se totiž po roce 1782 začaly dostávat knihy zrušených klášterů, ²¹⁷ tedy včetně toho polického. O kolik a jaké knihy se jednalo, dodnes není zcela známo. Víme však o několika svazcích, jež mají i signaturu, která patří polickému klášteru. V celém diariu máme o knihovně pouze dvě zmínky, proto si zde dovolím, i vzhledem k nedostatku informací o knihovně, vložit obě ukázky. První ukázka je z 27. června 1704:

*„27. Vesperi venit ad collatione[m] re[veren]d[issi]mus d[omi]nus Brauna cu[m] ad[issi]m[o] r[everen]d[issim]o p[at]ri priore provisoro, et p[ater] Avai juniore, altero mane abierunt Pragam. Altero die habuit r[everendi]ss[i]mus dominus examen circa dis[ci]plina[m] monastica[m], an bene servetur s[ecun]d[u]m leges datas iussitus in ordinem redigi bibliotheca[m] nostra[m] Policionsem. Executorem constituit p[atrem] Jacobum.“*²¹⁸

„27. Večer přijel nejctihodnější pán k setkání z Broumova s nejctihodnějším panem páterem převorem provisoroem a páterem Avai mladším, později ráno se uchýlili do Prahy. Druhého dne měl nejctihodnější pán vyšetřování ohledně klášterní kázně, zda se dobře slouží dle daných ustanovení. Příkladáno dát zpět do pořádku naši polickou knihovnu. Vykonavatelem byl určen páter Jacob.“

Druhá zmínka o knihovně pochází z března 1706:

*„23. Martis. Venit re[veren]d[issi]mus d[omi]nus cu[m] p[at]ri Adalberto et f[ratri] Brunone Policium. F[rater] Bruno bibliotheca[m] revidit et in ordine[m] rededit, ubi deprehensu[m] fuit de[ess]e aliquot libros.“*²¹⁹

²¹⁶ Kateřina HEKRDLOVÁ, *Veřejná a universitní knihovna Praha (1522)1777–1918(1919). Inventář*, Praha 2012, s. 65.

²¹⁷ Tamtéž, s. 14.

²¹⁸ Diarium, fol. 5^v.

²¹⁹ Tamtéž, fol. 12^r.

„23. března. Do Police přijel nejtihodnější pán s páterem Adalbertem a bratrem Brunem. Bratr Bruno revidoval knihovnu a uspořádal ji, přičemž bylo zjištěno, že chybí několik knih.“

5.7 Důležité dějinné události

V diariu se dozvídáme i o některých soudobých událostech městských, například o stavbě morového sloupu. Ten byl vztyčen 27. září 1707 na polickém náměstí, kde měl původně stát Selendrův sloup, který dnes stojí před portálem kostela Nanebevzetí Panny Marie.²²⁰ V diariu jsou o morovém sloupu následující informace, kdy první pochází ze dne 11. srpna 1707:

„11. Statuarius incipit laborare in columna.²²¹ [...] Septembris 2. Festo s[ancti] Nonnosi locus in foro oppidi Policensis pro statua B[eatae] V[irginiae] M[ariae] Dolorosa[e] ibidem locanda benedictus per p[ater]i superiore[m] loci. 27. huius columna una cu[m] statua erecta.“²²²

„11. začal sochař pracovat na sloupu. [...] Září. 2. O svátku svaté Nonnosy byla na místě náměstí ve městě Polici pro sochu blahoslavené Panny Marii sedmibolestné umístěna chvála skrze zdejšího pátera superiora. [...] 27. zde jeden sloup se sochou stojí.“

Dostáváme tak kompletní přehled o budování sloupu. Václav Vladivoj Tomek ještě v souvislosti se sloupem zmiňuje datum 9. září 1708, kdy byl slavnostně posvěcen opatem Otmarem.²²³ O tom už však diarista informaci nepodává.

Dále se diarium zmiňuje hned dvakrát o městské radě, v prvním záznamu se zmiňuje také o přírodní pohromě:

„30 Venit etia[m] Policiu[m] ad[mondu]m r[everendus] p[ater] prior Brau[nensi] et p[ater] Rupertus. Renovatio senatus policensis in cancellaria

²²⁰ Miroslav PICHL, *Police nad Metují. Dějiny města a regionu v běhu let*. Díl 1. Léta 993-1918, Police nad Metují 2015, s. 289.

²²¹ Diarium, fol. 21^v.

²²² Tamtéž, fol. 21^f.

²²³ V. V. TOMEK, *Příběhy kláštera*, s. 82.

*nostra. Hac die magna et gravissima tempestas cu[m] maximo damno hic et in vicinis locis per grandines illato.*²²⁴

„30 Šel také do Police veledůstojný pan broumovský převor a páter Rupert. Obnovení polické městské rady v naší kanceláři. Tento den zde byla velká a nejhorší bouřka s největší škodou a v sousedních místech napáchána škoda kvůli krupobití.“

*„25. Renovatio senatus policensis in curia per re[veren]d[issi]mus d[omi]nus cui etia[m] interfuerunt a[dmondus] r[everendus] p[ater] prior braunensis p[ater] Rupertus, p[ater] Thomas parochus et p[ater] Placidus.*²²⁵

„25. Obnovení polické městské rady skrze nejctihodnějšího pána, mezi nimiž byli také veledůstojný páter představený, páter Rupert, páter Thomas farář a páter Placidus.“

Diarium se zmiňuje také o zemětřesení a příjezdu papežského nuncia, a to 21. září 1710. O zemětřesení máme zápis z 25. listopadu 1709, kde je uveden i osobní zážitek autora:²²⁶

*„Hora 2da matutina in festo s[ancti] Katharina[e] terra[e] motus hic Policii observatus fuit a plerisque incolis: in mea cella trabes, murus, et lectus mecum contremuit, ita, ut prima fronte supposuerim tectu[m] aut trabes ruituras.*²²⁷

„O druhé hodině ranní o svátku svaté Kateřiny bylo zde v Polici většinou obyvatel pozorováno zemětřesení: v mé cele trámy, zdi a lůžko se mnou se zatřásly, a to tak, že jsem si nejprve myslel, že se zřítí střecha nebo trámy.“

*„21. Avenit illustrissimus p[leno] titulo do[mi]nus inter nuntius apostolicus cum illustrissimo p[leno] titulo d[omi]no comite Wratislao praeposito Wissehradensi. Algsi gratiosissimum hospitem extra portam eccl[esi]ae beneventarunt, qui mox Brauna[m] discessit.*²²⁸

²²⁴ Diarium, fol. 15^v.

²²⁵ Tamtéž, fol. 26^v.

²²⁶ Miroslav Pichl za autora označuje superiora Kryštofa. Korespondovalo by to s Tomkovou verzí, že autory diaria jsou superiorové polického kláštera. Pichl své tvrzení ničím nedokládá.

²²⁷ Tamtéž, fol. 30^r.

²²⁸ Tamtéž, fol. 34^r.

„21. Přišel nejjasnější, (plným titulem), pan apoštolský nuncius s nejjasnějším, (plným titulem), panem hrabětem Vratislavem²²⁹, vyšehradským proboštem. Přeslavného hosta uvítali před kostelním portálem a on brzy potom odjel do Broumova.“

V diariu se tak nenachází pouze interní záležitosti benediktinského řádu, ale i některé zajímavé městské události.

²²⁹ Celým jménem Jan Adam Vratislav z Mitrovic, životní léta 1677-1733. Byl nejdříve královehradeckým biskupem, poté litoměřickým biskupem. Ke konci roku 1709 se stal proboštem vyšehradské kapituly. Před smrtí byl jmenován pražským arcibiskupem. Více o něm viz Jan KOTOUS, Portréty vyšehradské kapituly, Kostelní Vydří 2007.

Závěr

Cílem této práce bylo podat komplexní analýzu polického diaria a zařadit ho do kontextu dějin polického kláštera. V rámci jednotlivých kapitol jsou zmíněny informace o benediktinském řádu, jeho působení v našich zemích a historiografická činnost s důrazem na diaristy. Tím se přechází k důkladnému rozboru celého diaria, Důraz je kladen na vnitřní popis diaria, kdy některé informace jsou sice obecně známy, ale nikde se nedozvídáme odkud. Jediný, kdo zjevně čerpal přímo z diaria, byl Václav Vladivoj Tomek, o kterém jsem hovořila v kapitole věnované autorům diaria. I v rámci vybraných pasáží ze samotného diaria jsem ukázala, co nám tento text ke studiu dějin polických benediktinů může nabídnout. Věřím, že jsem cíle práce naplnila.

Mé obavy o pramennou základnu k polickému klášteru se ukázaly jako opodstatněné. Prameny najdeme hned v několika archivech, avšak jedná se většinou jen o fragmenty; všechny nalezené prameny v České republice můžeme, vyjma Zámrsku, počítat jen na pár archivních boxů.

Tato práce se prostřednictvím diaria jako první věnuje výhradně dějinám polického kláštera. Samozřejmě mojí snahou nebylo podat tyto dějiny celé. Ale právě zpracováním toho významného pramene se cesta k polickým dějinám otevírá. Na tuto práci by se tak dalo navázat zejména heuristikou pramenů ve Vídni a dalším badáním v Národním archivu, zejména ve fondu břevnovských benediktinů. Práci by bylo možno rozšířit i analýzou dalších benediktinských diarií, která jsou méně známá, například rozbořem broumovského diaria.

Velice zajímavé by bylo s jistotou určit autory polického diaria, avšak v současné době tomu brání nedostatek známých pramenů, jež by nám mohly toto autorství blíže osvětlit.

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

Národní archiv

fond Benediktini – klášter Břevnov, karton 49: *Diarium monasteri Policensis*, 36 fol.
fond Benediktini – klášter Břevnov, karton 49: *Diarium Braunensi*.

Literatura

- Rupert BERGER, *Liturgický slovník*, Praha 2008.
- Jaromír BĚLIČ – Adolf KAMIŠ – Karel KUČERA, *Malý staročeský slovník*, Praha 1978.
- Marie BLÁHOVÁ, *Historická chronologie*, Praha 2001.
- Stanislav BRANDEJS, *Kniha o Polici nad Metují a Policku*, Praha 1940.
- Milan BUBEN, *Encyklopedie heraldiky*, Praha 2003.
- Milan BUBEN, *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, II. díl, II. svazek: Mnišské řády, Praha 2007.
- Jaroslav ČECHURA, *Broumovská rebelie*, Praha 1997.
- Giovanni DENTI – Alexandr SKALICKÝ, *Krajinou českého baroka. Církevní stavby Kryštofa a Kiliána Ignáce Dietzenhoferů na Broumovsku*, Praha 2004.
- Heinrich Gerhard FRANZ, *Christoph und Kilian Ignaz Dientzenhofer im Dienste von Abt Otmar Zinke*, in: Tausend Jahre Benediktiner in den Klöstern Břevnov, Braunau und Rohr / St. Ottilien 1993, s. 381–400.
- Heinrich Gerhard FRANZ, *Die Kirchenbauten des Christoph Dientzenhofer* (= Beiträge zur Geschichte der Kunst im Sudeten- und Karpathenraum; Bd. 5), Brünn-München-Wien 1942.
- Josef JUNGSMANN, *Slovník česko-německý*, díl 4., Praha 1838.
- Jaroslav KAŠPAR, *Úvod do latinské paleografie se zvláštním zřetelem k českým zemím*, 2 sv., Praha 1987.
- Jaroslav KOLÁČNÝ – Šárka STEINOVÁ – Vladimír WAAGE, *Uribarium neoscriptum cum explicatione brevi, čili Nově sepsaný řád všech trvalých povinností a rent, které plní a odvádějí dědiční poddaní slavného kláštera Broumova a okolí*, Broumov 2017.
- Jindřich KOLDA, *Benediktinky u sv. Jiří na Pražském hradě v raném novověku*, dizertační práce FF UHK, Hradec Králové 2019.
- Jan KOTOUS, *Portréty vyšehradské kapituly, Kostelní Vydří* 2007.
- Andreas KRAUS, *Die benediktinische Geschichtsschreibung im neuzeitlichen Bayren*, in: Studien und Mitteilungen zur Geschichte des Benediktiner – Ordens und seiner Zweige, Augsburg 1969, s. 205–229.

- František KUTNAR – Jaroslav MAREK, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepiscetví. Od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*, Praha 2009.
- Franz MATSCHE, *Die Barockbaumeister Dientzenhofer in Franken und Böhmen*, Bohemia: Zeitschrift für Geschichte und Kultur der böhmischen Länder 31, č. 1, 1990, s. 154–155.
- Beda Franz MENZEL, *Abt Othmar Daniel Zinke 1700–1738. Ein Prälat des Böhmischen Barocks*, roč. 89, 1978.
- František MUSIL, *Kolonizace Policka a Broumovska a břevnovská klášterní falza*, Historická geografie 42, č. 2, 2016, s. 137–168.
- Hana PÁTKOVÁ, *Česká středověká paleografie*, České Budějovice 2008.
- Miroslav PICHL, *Police nad Metují. Dějiny města a regionu v běhu let. Díl 1. Léta 993-1918*, Police nad Metují 2015.
- Josef Bonaventura PITER, *Thesaurus absconditus in agro seu monasterio Brzewnoviensi*, Brno 1762.
- Jiří PRAŽÁK – František HOFFMANN – Jiří KEJŘ – Irena ZACHOVÁ, *Zásady popisu rukopisů*, Sborník Národního muzea 128, 1983, s. 49–95.
- Jeroným RŮŽIČKA, *Dějepis kláštera břevnovského a broumovského*, ed. Ondřej Koupil, Praha 2013.
- Daniel ŠICHAN, *Stanislav Brandejs, regionální diplomat a historik*, Stopami dějin Náchodska: sborník státního okresního archivu Náchod 15, 2014, s. 245–264.
- Andreas SOHN, *Zur Einführung: Benediktiner als Historiker in Europa. Vom Dienst an Orden und Kirche, Wissenschaft und Universität*, in: Benediktiner als Historiker, Bochum 2017, s. 7 – 19.
- Josef Vítězslav ŠIMÁK, *Vavřinec Jan Wintera*. In ČČH, roč. 20, 1914, č. 2, s. 251-252.
- Josef ŠRÁMEK, „Aby události neunikly paměti.“ *Středověká listinná falza a kláštery*, Acta historica Universitatis Silesianae Opaviensis 2, 2009, s. 13–37.
- Josef ŠRÁMEK, *Opat Bavor z Nečtin a vývoj břevnovského klášterství v době posledních Přemyslovců se zřetelem k severovýchodním Čechám*, Východočeský sborník historický 31, 2017, s. 79–103.
- Josef ŠRÁMEK, *Středověká listinná falza. Podvod, nebo prostředek uchování dějinné paměti?*, Dějiny a současnost. Kulturně historická revue 31, č. 4., 2009, s. 33–36.
- Václav Vladivoj TOMEK, *Příběhy kláštera a města Police nad Metují*, Praha 1881.
- Kateřina VALENTOVÁ – Jarmila KAŠPÁRKOVÁ (edd.), *Historiam scribere: řádová historiografie raného novověku*, díl 2., Biografický slovník, Olomouc 2018.
- Milada VILÍMKOVÁ – Pavel PREISS, *Ve znamení břevna a růží*, Praha 1989.
- Regula Benedicti – Řehole Benediktova*, překl. Alžběta Franceová, Praha 1998.
- Pavel VLČEK, *Stavitel Kryštof Dientzenhofer*, in: Historická architektura. Věda. Výzkum. Praxe. Sborník k počtě Milana Pavlíka, Praha 1995, s. 201–212.
- Laurenz Johann WINTER, *Die Benediktinerabtei Břevnov-Braunau in der Zeit der zwei ersten schlesischen Kriege*, Brno 1889.
- Laurenz Johann WINTER, *Stift Braunau im Dienste der Kultur: ein Beitrag zur Kulturgeschichte der katholischen Kirche in Böhmen Braunau* 1904.
- Johannes ZESCHICK, *Benediktini a benediktinky v Čechách a na Moravě*, Praha 2007.

Markéta JAROŠOVÁ – Radka LOMIČKOVÁ, *Ora et labora: vybrané kapitoly z dějin benediktinského řádu*, ed. Praha 2013.

Jakub ZOUHAR, *De re diplomatica libri sex by Jean Mabillon in Outline*, Listy filologické 133, č. 3-4, 2010, s. 357–388.

Jakub ZOUHAR – Petr POLEHLA, *Přehled církevní historiografie na Západě do konce osvícenství*, Červený Kostelec 2017.

Jakub ZOUHAR, *Přehled benediktinského dějepisectví v českých zemích*, Konstantinové listy 9, č. 2, 2016, s. 39–73.

Inventáře

Jan BARTÁK, *Velkostatek Police nad Metují 1568–1948. Inventář*, Náchod 2006.

Kateřina HEKRDLOVÁ, *Veřejná a universitní knihovna Praha (1522)1777–1918(1919). Inventář*, Praha 2012.

Kolektiv III. oddělení Národního archivu, *Řádový archiv Benediktinů 16. – 20. století. ŘBB. 1200-1948*, Praha 1958.

Webové zdroje

Historický ústav AV ČR projekt Řeholníci – katalog Clavius:

<http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/clpr54.htm>

Encyklopedie knihy:

https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php/Hlavn%C3%AD_strana

Seznam příloh

Tabulky

Paleografické ukázky jednotlivých autorů

Tabulka č. 1: písařská ruka P1

Tabulka č. 2: písařská ruka P2

Tabulka č. 3: písařská ruka P3

Tabulka č. 4: písařská ruka P4

Tabulka č. 5: písařská ruka P5

Datace

Tabulka č. 6: přehled dnů popsané v diariu

Obrazové přílohy

Obr. č. 1: Diarium monasteri Policensis, titulní list.

Obr. č. 2: Diarium monasteri Policensis, přední předsádka.

Obr. č. 3: Diarium monasteri Policensis, fol. 1r.

Obr. č. 4: Diarium monasteri Policensis, fol. 3r.

Obr. č. 5: Diarium monasteri Policensis, fol. 8r.

Obr. č. 6: Diarium monasteri Policensis, fol. 8v.

Obr. č. 7: Diarium monasteri Policensis, fol. 9v.

Obr. č. 8: Diarium monasteri Policensis, fol. 9r.

Obr. č. 9: Diarium monasteri Policensis, fol. 11v.

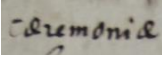
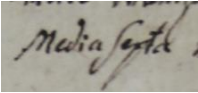
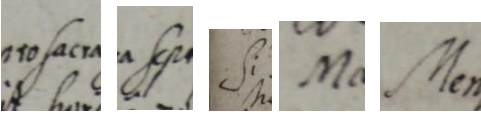
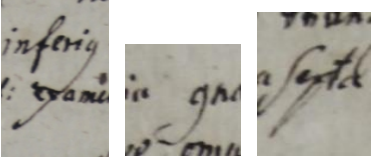
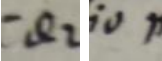
Obr. č. 10: Diarium monasteri Policensis, fol. 12v.

Obr. č. 11: Diarium monasteri Policensis, fol. 23v.

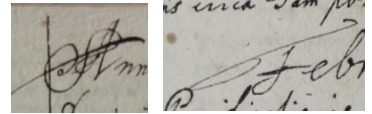
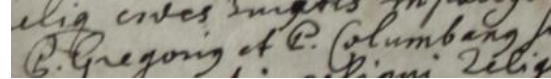
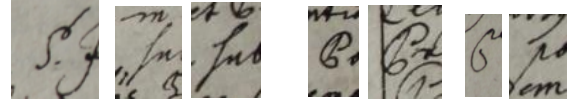
- Obr. č. 12: Diarium monasteri Policensis, fol. 28v.
- Obr. č. 13: Diarium monasteri Policensis, fol. 29v.
- Obr. č. 14: Diarium monasteri Policensis, fol. 29r.
- Obr. č. 15: Diarium monasteri Policensis, fol. 29r.
- Obr. č. 16: Diarium monasteri Policensis, fol. 33r.
- Obr. č. 17: Diarium monasteri Policensis, fol. 36r.
- Obr. č. 18: Diarium monasteri Policensis, zadní předsádka.

Přílohy

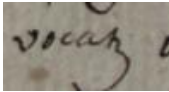
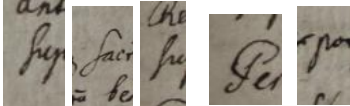
Tabulka č. 1: písarská ruka P1.

Svislé tahy	
Šikmé tahy	
Nasazovací tahy (na příkladu majuskulních liter „s“ a „m“)	
Protáhlé dřívky	
Otevřené litery „o“	

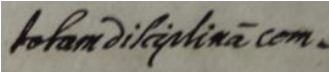
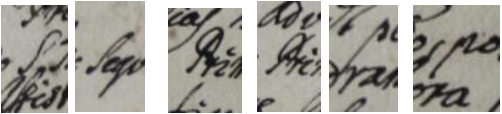
Tabulka č. 2: písarská ruka P2.

Kreslené písmo (litery a, f)	
Ukázka síly tahů.	
Nasazovací tahy (majuskulní a minuskulní litery „s“ a „p“)	

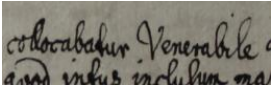
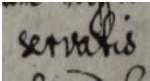
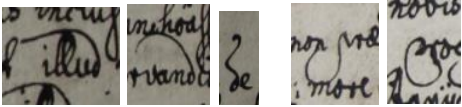
Tabulka č. 3: písarská ruka P3.

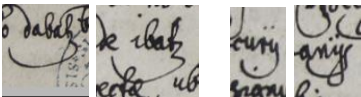
Ukázka sklonu jednotlivých tahů	
Nasazovací tahy (majuskulní a minuskulní litery „s“ a „p“)	

Tabulka č. 4: písarská ruka P4.

Ukázka síly tahů.	
Nasazovací tahy (majuskulní a minuskulní litery „s“ a „p“)	

Tabulka č. 5: písarská ruka P5.

Síla tahů	
Svislé tahy	
Nasazovací tahy (litery „d“ a „p“)	

Odsazovací tahy (litera „t“ a „i“)	
------------------------------------	--

Tabulka č. 6: přehled dní popsanych v diariu.

Rok:	Měsíc:	Data v příslušném měsíci:
1704	Březen	19. – 31.
	Duben	1., 13., 25., 28. – 30.
	Květen	1. – 3., 10. – 11., 18., 20. – 25., 29.
	Červen	15., 27., 29.
	Červenec	4., 9., 11., 23., 30.
	Srpen	5., 15., 25.
	Září	2., 4., 8., 14., * ²³⁰ 21., 26., 29.
	Říjen	4. – 5., 7. – 9., 11., 19.,
	Listopad	1. – 2.
	Prosinec	23-26. ²³¹
1705	Leden	5. – 6., 9., 14. – 15.
1706	Leden	3. – 6., 10. – 11., 24. – 25., 30.
	Únor	2., 5. – 6., 10. – 11., 19., 21., 26.
	Březen	5., 11. – 13., 15., 18. – 19.
	Únor	2.
1706	Březen	19. – 23., 25., 28. – 29., 31.
	Duben	1. – 6., 11., 19., 21. – 22., 24. – 25., 29. – 30.
	Květen	1. – 5., 8. – 13., 22. – 23, 28. – 30.
	Červen	3., 5. – 6., 8.- 10., 24., 27., 29.- 30.
	Červenec	2. – 3., 8. – 9., 18. – 19.
	Srpen	8. – 9., 12. – 13., 15., 21. – 23., 27.
	Září	3., 7. – 8., 11. – 14., 16., 28., 30.
	Říjen	1., 5., 9., 17., 19. – 20., 26. – 27.
	Listopad	5. – 9., 13., 16., 19. – 20., 23. – 26.

²³⁰ Datace 14. je v textu napsána dvakrát, avšak pravděpodobně se jedná o dva rozdílné dny.

²³¹ Před popisem 8. dne je věnován jeden odstavec popisu adventního času.

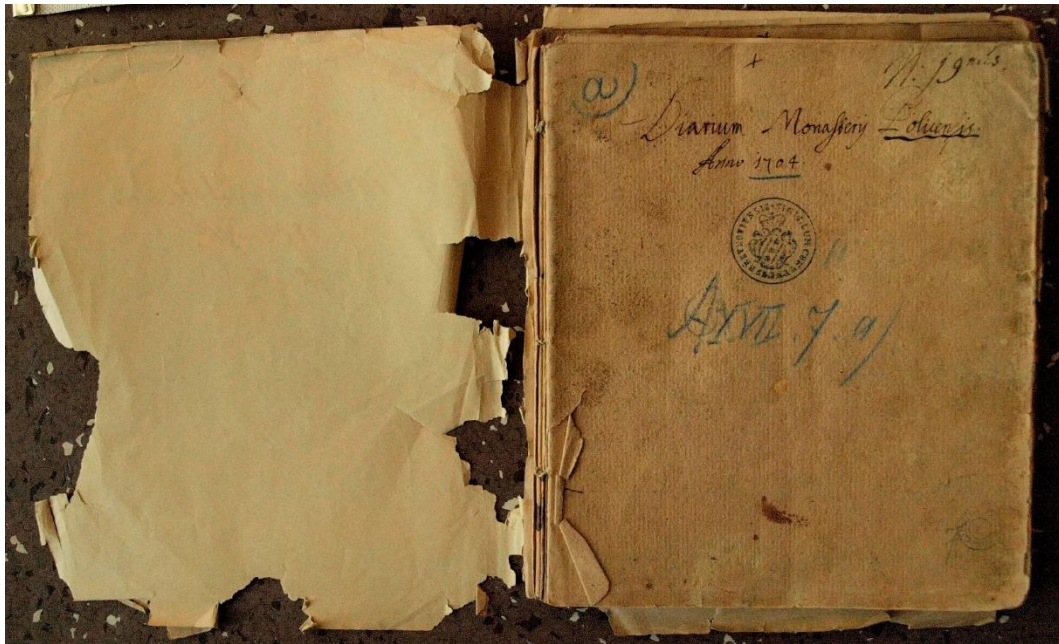
	Prosinec	9. – 12.
1707	Leden	10. – 15., 24. – 29.
	Únor	3., 6., 13. – 14., 16. – 18., 20., 23. – 25
	Březen	4. – 10., 17. – 18., 20. – 21., 23., 25., 13. ²³²
	Duben	3. – 5., 9. – 11., 13. – 16., 19., 25. – 26.
	Květen	15., 21. – 22.
	Červen	2. – 4., 6., 26.
	Srpen	16., 24.
	Září	2.
	Říjen	4. – 5., 13. – 14., 16. – 17., 23. – 24.
	Listopad	2., 5. – 6., 13. – 14., 16. – 17., 21., 23. – 24., 26., 29. – 30.
	Prosinec	22., 28., 30.
1708	Leden	22. – 30.
	Únor	9. – 10., 24. – 26.
	Březen	5., 7., 17. – 21., 27. – 28.
	Duben	1. – 2., 4. – 9., 15., 29.
	Květen	3., 13., 16., 28.
	Červen	3. – 4., 7. – 12., 14., 22. – 24., 26.
	Červenec	3. – 4., 13., 2., ²³³ 14., 28.
	Srpen	7., 9., 20., 23. – 26., 29.
	Září	1., 8. – 12., 14. – 16., 20. – 22., 24., 30.
	Říjen	4., 19., 25. – 26.
	Listopad	1. – 2., 4., 6. – 9., 13. – 14., 16., 19., 21. – 23., 27. – 28.
	Prosinec	* ²³⁴ , 21., 19., ²³⁵
1709	Říjen	2., 5., 13., 27.,
	Listopad	1. – 2., 10. – 13., 16. – 17., 21., 25., 30.
	Prosinec	1., 4. – 5., 8., 18., 21., 24. – 26.
1710	Leden	1., 4. – 6., 12. – 15.
	Únor	1. – 3., 14.
	Březen	15., 19. – 21., 25., 31.

²³² Dopsáno za 25. březnem.

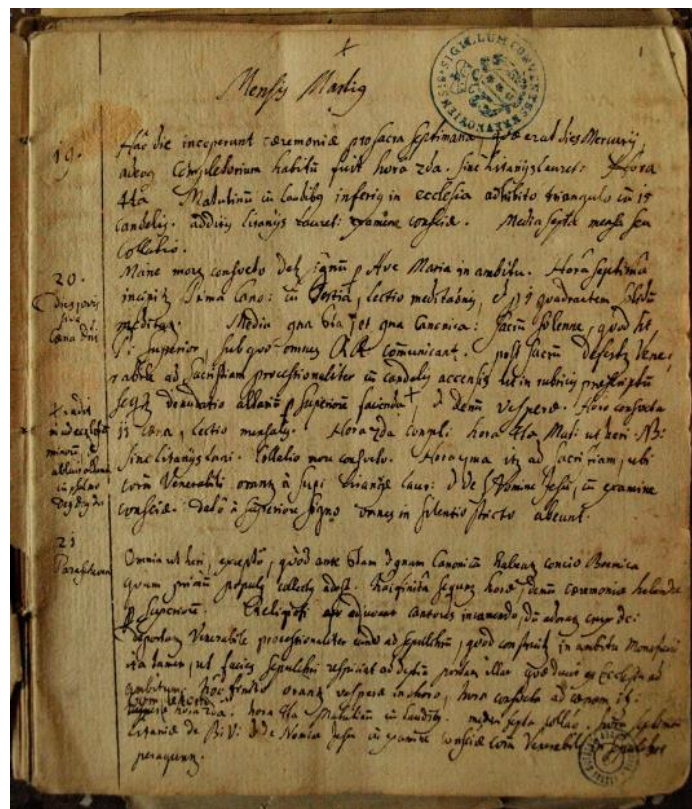
²³³ Dopsáno za 13. červencem.

²³⁴ Pod nadpisem prosince je popis dne bez uvedení datace.

²³⁵ Dopsáno za 21. prosincem.

Obr. č. 2: Diarium monasteri Policensis, přední předsádka.

Obr. č. 3: Diarium monasteri Policensis, fol. 1r.

34

Augustus 7to 17to

ad Praagam; ad translationem Matheus in ubi
 Ecclia omnes carum fuerunt passibus. C.
 Hora 2da postea usque in ubi Ecclia. Vespere,
~~hora 2da postea usque in ubi Ecclia. Vespere,~~
~~hora 2da postea usque in ubi Ecclia. Vespere,~~
 hora 2da postea usque in ubi Ecclia. Vespere,
 omnia Religiosa loca ubi, et loca
 facta postea. Cyfania de N. P. colata
 conducta, facta sunt Praterita, post. Habeb
 Mater bohemicè à populo cantata.
 et statua reverte in Ecclia nra de nra ali-
 quos motibus decantatis religiose. Vesperas
 celebrant. Completorium hora 2da.
 Reverte Praga veni mecum R. P. theol. Fr. 18.
 Familiana et filiana, omnes tres Brauna
 ad studia theologica abiverunt.
 Avonit illustriss. Titul. Dom. Interfunctus 21.
 cum illustriss. Titul. Dom. Comite Wratislav Prae
 positus Wischradensi. Nisi grad. illustriss. Titul. Dom.
 extra Locum Ecclia beneventarum, qui mox Brauna
 discessit.
 et reverte in dem Brauna redire, et postea gen- 26.
 faulo illustriss. Titul. Dom. Interfunctus Viennam. Illu-
 striss. Titul. Dom. Comite Wratislav Praeam abivit.
 Habebat in Westhoff Te Deum laudamus ubi Divina 31.
 erant. Quicum gallis creptum.

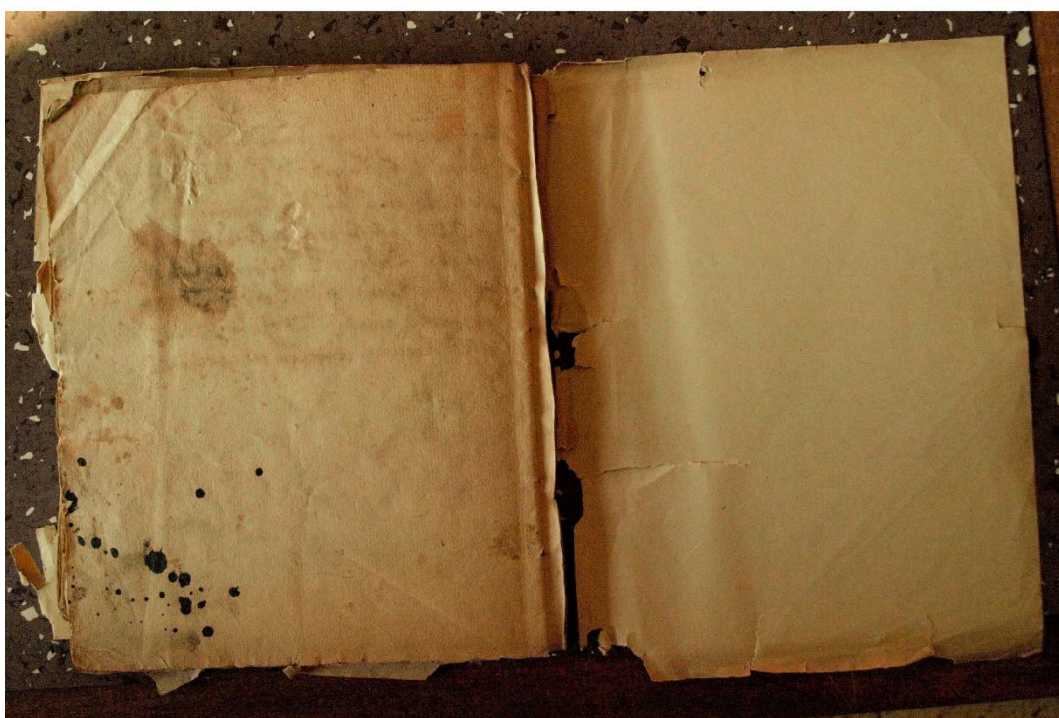
Obr. č. 16: Diarium monasteri Policensis, folio 34 recto.

35

Ad adventum S. Dominus cum Patre
 S. Spiritu, et S. Maria, et S. Joanne et S.
 Magdalenae et S. Joanne Baptista. Cum
 die 25to postea usque in Brauna nra
 facta. Praterita et Completorium 24.
 et 28 Requiem S. Joanne pro eo celebrata

26.

Obr. č. 17: Diarium monasteri Policensis, folio 36 recto.

Obr. č. 18: Diarium monasteri Policensis, zadní předsádka.